Nr 18.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till förordningar om olycksfalls- och yrkessjukdomsersättning åt tvångsarbetare och fångar m. fl.; given Stockholms slott den 10 december 1937.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till

1. Förordning om olycksfalls- och yrkessjukdomsersättning åt tvångsarbetare m. fl. samt
2. Förordning om olycksfalls- och yrkessjukdomsersättning åt fångar m. fl.

GUSTAF.

Gustav Möller.

Förslag
till
Förordning
om olycksfalls- och yrkessjukdomsersättning åt tvångsarbetare m. fl.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

I den mån ej nedan annorlunda stadgas skall av allmänna medel ersättning utgivas, där någon,

som är intagen å tvångsarbetsanstalt eller kronohäkte för ådömt tvångsarbete eller å allmän uppfostringsanstalt eller å allmän eller statsunderstödd enskild alkoholistanstalt eller

som å fattigvårdsanstalt eller annat arbetsställe fullgör honom jämlikt 71 § lagen den 14 juni 1918 om fattigvården eller 72 § barnavårdslagen den 6 juni 1924 anvisat arbete,

under vistelsen å anstalten, häktet eller arbetsstället skadas till följd av olycksfall eller ådrager sig yrkessjukdom, som avses i lagen den 14 juni 1929 om försäkring för vissa yrkessjukdomar.

Med olycksfall, som i första stycket sägs, likställes olycksfall vid färd till eller från anstalten, häktet eller arbetsstället, där färden föranledes av och står i omedelbart samband med intagningen eller arbetsanvisningen.

I avseende å ersättning enligt denna förordning skola, där ej annat följer av vad nedan stadgas, bestämmelserna i lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete och i lagen om försäkring för vissa yrkessjukdomar i tillämpliga delar lända till efterrättelse. Ersättningen bestämmes av riksförsäkringsanstalten, i den mån ej för vissa fall jämlikt 6 och 7 §§ lagen om försäkring för olycksfall i arbete beslutanderätten tillkommer försäkringsrådet.

2 §.

Den skadade eller sjuke är skyldig att underkasta sig vård eller föreskrift av läkare, som vederbörande föreståndare för anstalt eller häkte eller fattigvårdsstyrelse eller barnavårdsnämnd eller riksförsäkringsanstalten må tillkalla.

Sjukpenning eller livränta utgives ej till den skadade eller sjuke för tid, varunder han av anledning, som i 1 § sägs, vistas å anstalt eller häkte eller varunder han undergår frihetsstraff, hålles häktad eller är intagen å säkerhetsanstalt. Därest särskilda skäl därtill äro, må dock så mycket av livränta, som belöper å nämnda tid, eller del därav i stället utgivas till sådan anhörig till den skadade eller sjuke, som, för den händelse olycksfallet eller sjukdomen medfört dennes död, varit berättigad att i anledning av dödsfallet erhålla livränta.

3 §.

Vid bestämmandet enligt 9 § lagen om försäkring för olycksfall i arbete av den årliga arbetsförtjänsten skall, där denna befinnes överstiga ettusensjuhundrasextiofyra kronor, det överskjutande beloppet icke tagas i beräkning.

4 §.

Är den skadade eller sjuke berättigad att vid skada till följd av olycksfall eller vid yrkessjukdom av statsmedel erhålla avlöning, pension eller annan ersättning, som icke avses i denna förordning men som helt eller delvis utgör understöd på grund av olycksfallet eller yrkessjukdomen, eller skall sådant understöd utgå från kassa eller pensionsinrättning, som understödes med statsmedel, skall i fråga om avdrag från ersättningen enligt denna förordning i tillämpliga delar gälla vad i 11 § lagen om försäkring för olycksfall i arbete stadgas angående avdrag för understöd, som av arbetsgivare utgives eller bekostas.

5 §.

Varder person, som avses i 1 §, skadad till följd av olycksfall eller ådrager han sig yrkessjukdom, skall underrättelse härom ofördröjligen meddelas föreståndaren för anstalten eller häktet, eller, där den skadade eller sjuke annorstädes än å anstalt eller häkte utfört honom anvisat arbete, vederbörande fattigvårdsstyrelse eller barnavårdsnämnd.

6 §.

Där olycksfallet eller sjukdomen medfört eller skäligen kan antagas medföra påföljd, som föranleder ersättning enligt denna förordning, skall ofördröjligen av föreståndaren för anstalten eller häktet eller av vederbörande fattigvårdsstyrelse eller barnavårdsnämnd skriftlig anmälan om olycksfallet eller sjukdomen göras hos riksförsäkringsanstalten. Närmare bestämmelser rörande sådan anmälan meddelas av Konungen.

7 §.

Vad i 25 § lagen om försäkring för olycksfall i arbete stadgas rörande nedsättning av ersättning skall i tillämpliga delar gälla jämväl beträffande ersättning enligt denna förordning. Därjämte må, om olycksfallet eller sjukdomen föranletts därav, att den skadade eller sjuke begått brottslig handling eller åsidosatt gällande föreskrifter för ordningens uppehållande, eller om eljest särskilda omständigheter därtill föranleda, ersättningen till honom skäligen nedsättas eller ock beslutas, att sådan ersättning ej skall utgå.

8 §.

Ersättning enligt denna förordning utgår ej, om ersättning i anledning av olycksfallet eller yrkessjukdomen utgives enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete eller lagen om försäkring för vissa yrkessjukdomar.

9 §.

Vad i 33 § lagen om försäkring för olycksfall i arbete stadgas skall gälla jämväl i fråga om ärenden rörande tillämpningen av de i denna förordning givna bestämmelserna. Beträffande försäkringsrådets behandling av ärenden, varmed försäkringsrådet sålunda har att taga befattning, skall gälla vad i 6 § lagen den 29 juni 1917 om försäkringsrådet stadgas i fråga om där omförmälda ärenden.

10 §.

De närmare föreskrifter, som, utöver vad denna förordning innehåller, finnas erforderliga för förordningens tillämpning, meddelas av Konungen eller efter Konungens bemyndigande av försäkringsrådet eller riksförsäkringsanstalten.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1938, men äger ej, därest icke Konungen för särskilt fall annorlunda beslutar, tillämpning i fråga om olycksfall som inträffat eller sjukdom som yppats före nämnda dag.

Vad i denna förordning sägs om säkerhetsanstalt skall, intill dess lagen den 18 juni 1937 om förvaring och internering i säkerhetsanstalt trätt i kraft, avse vårdanstalt för förminskat tillräkneliga förbrytare och interneringsanstalt för återfallsförbrytare.

Förslag
till
Förordning
om olycksfalls- och yrkessjukdomsersättning åt fångar m. fl.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

I den mån ej nedan annorlunda stadgas skall av allmänna medel ersättning utgivas, där någon, som undergår frihetsstraff eller är intagen i säkerhetsanstalt eller hålles häktad, under vistelsen å straff- eller säkerhetsanstalten eller häktet skadas till följd av olycksfall eller ådrager sig yrkessjukdom, som avses i lagen den 14 juni 1929 om försäkring för vissa yrkessjukdomar.

Med olycksfall, som i första stycket sägs, likställes olycksfall vid färd till eller från anstalten eller häktet, där färden föranledes av och står i omedelbart samband med straffverkställigheten, intagningen eller häktningen.

I avseende å ersättning enligt denna förordning skola, där ej annat följer av vad nedan stadgas, bestämmelserna i lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete och i lagen om försäkring för vissa yrkessjukdomar i tillämpliga delar lända till efterrättelse. Ersättningen bestämmes av riksförsäkringsanstalten, i den mån ej för vissa fall jämlikt 6 och 7 §§ lagen om försäkring för olycksfall i arbete beslutanderätten tillkommer försäkringsrådet.

2 §.

Den skadade eller sjuke är skyldig att underkasta sig vård eller föreskrift av läkare, som vederbörande fångvårdsmyndighet eller, efter det han blivit frigiven, riksförsäkringsanstalten må tillkalla.

Sjukpenning eller livränta utgives ej till den skadade eller sjuke för tid, varunder han av anledning, som i 1 § sägs, är berövad friheten, eller varunder han å tvångsarbetsanstalt eller kronohäkte förrättar honom ådömt tvångsarbete eller såsom intagen å allmän uppfostringsanstalt eller allmän eller statsunderstödd enskild alkoholistanstalt vistas å anstalten, eller varunder han å fattigvårdsanstalt fullgör honom jämlikt 71 § lagen den 14 juni 1918 om fattigvården eller 72 § barnavårdslagen den 6 juni 1924 anvisat arbete. Därest särskilda skäl därtill äro, må dock så mycket av livränta, som belöper å nämnda tid, eller del därav i stället utgivas till sådan anhörig till den skadade eller sjuke, som, för den händelse olycksfallet eller sjukdomen medfört dennes död, varit berättigad att i anledning av dödsfallet erhålla livränta.

3 §.

Vid bestämmandet enligt 9 § lagen om försäkring för olycksfall i arbete av den årliga arbetsförtjänsten skall, där denna befinnes överstiga ettusensjuhundrasextiofyra kronor, det överskjutande beloppet icke tagas i beräkning.

4 §.

Är den skadade eller sjuke berättigad att vid skada till följd av olycksfall eller vid yrkessjukdom av statsmedel erhålla avlöning, pension eller annan ersättning, som icke avses i denna förordning men som helt eller delvis utgör understöd på grund av olycksfallet eller yrkessjukdomen, eller skall sådant understöd utgå från kassa eller pensionsinrättning, som understödes med statsmedel, skall i fråga om avdrag från ersättningen enligt denna förordning i tillämpliga delar gälla vad i 11 § lagen om försäkring för olycksfall i arbete stadgas angående avdrag för understöd, som av arbetsgivare utgives eller bekostas.

5 §.

Där olycksfallet eller sjukdomen medfört eller skäligen kan antagas medföra påföljd, som föranleder ersättning enligt denna förordning, skall, så snart ske kan, av styresmannen för vederbörande fångvårdsanstalt skriftlig anmälan om olycksfallet eller sjukdomen göras hos riksförsäkringsanstalten. Närmare bestämmelser rörande sådan anmälan meddelas av Konungen.

6 §.

Vad i 25 § lagen om försäkring för olycksfall i arbete stadgas rörande nedsättning av ersättning skall i tillämpliga delar gälla jämväl beträffande ersättning enligt denna förordning. Därjämte må, om olycksfallet eller sjukdomen föranletts därav, att den skadade eller sjuke begått brottslig handling eller åsidosatt gällande föreskrifter för ordningens uppehållande, eller om eljest särskilda omständigheter därtill föranleda, ersättningen till honom skäligen nedsättas eller ock beslutas, att sådan ersättning ej skall utgå.

7 §.

Vad i 33 § lagen om försäkring för olycksfall i arbete stadgas skall gälla jämväl i fråga om ärenden rörande tillämpningen av de i denna förordning givna bestämmelserna. Beträffande försäkringsrådets behandling av ärenden, varmed försäkringsrådet sålunda har att taga befattning, skall gälla vad i 6 § lagen den 29 juni 1917 om försäkringsrådet stadgas i fråga om där omförmälda ärenden.

8 §.

De närmare föreskrifter, som, utöver vad denna förordning innehåller, finnas erforderliga för förordningens tillämpning, meddelas av Konungen eller efter Konungens bemyndigande av försäkringsrådet eller riksförsäkringsanstalten.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1938, men äger ej tillämpning i fråga om olycksfall som inträffat eller sjukdom som yppats före nämnda dag.

Vad i denna förordning sägs om säkerhetsanstalt skall, intill dess lagen den 18 juni 1937 om förvaring och internering i säkerhetsanstalt trätt i kraft, avse vårdanstalt för förminskat tillräkneliga förbrytare och interneringsanstalt för återfallsförbrytare.

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 10 december 1937.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, ENGBERG, SKÖLD, NILSSON, QUENSEL, FORSLUND.

Departementschefen, statsrådet Möller, anmäler efter gemensam beredning med cheferna för justitie- och finansdepartementen fråga om *olycksfalls- och yrkessjukdomsersättning åt tvångsarbetare, fångar m. fl.* Föredraganden anför:

Inledning.

Sedan Kungl. Maj:t den 30 augusti 1918 anbefallt fångvårdsstyrelsen att i samråd med riksförsäkringsanstalten utarbeta förslag till särskilda föreskrifter rörande ersättning åt fånge eller tvångsarbetare i anledning av skada till följd av olycksfall i arbete, avgåvo ämbetsverken med skrivelse den 21 september 1923 sådant förslag. Yttranden över förslaget avgåvos av styrelserna för statens tvångsarbetsanstalter å Svartsjö och i Landskrona samt styrelsen för statens uppfostringsanstalt å Bona, varefter Kungl. Maj:t enligt beslut den 23 januari 1925 fann omförmälda förslag ej föranleda annan åtgärd än att Kungl. Maj:t bestämde, att, där fråga uppkomme om ersättning för skada i anledning av olycksfall, vilket drabbade någon, som underginge frihetsstraff eller tvångsarbete eller hölles häktad eller enligt domstols förordnande vore intagen å allmän uppfostringsanstalt, dylikt ärende skulle i varje särskilt fall underställas Kungl. Maj:ts prövning.

I skrivelse den 30 juni 1926 hemställde statens inspektör för fattigvård och barnavård, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga sådan åtgärd, att försörjningspliktiga, som intagits å fattigvårdsanstalter och arbetshem, ävensom personer, vilka omhändertagits å skyddshem och alkoholistanstalter, måtte anses som arbetare enligt lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete. En framställning av i huvudsak samma innehåll gjordes i skrivelse den 20 juli 1926 av styrelsen för Långmora arbetshem. Sedan utlåtanden i ärendet avgivits av riksförsäkringsanstalten, försäkringsrådet och försäkringsinspektionen, fann Kungl. Maj:t i beslut den 22 oktober 1927 framställningarna icke för det dåvarande föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Den 22 juni 1928 erinrade i statsrådet dåvarande chefen för socialdepartementet, statsrådet Pettersson, om vad sålunda förekommit, samtidigt som departementschefen anmälde *dels* riksdagens skrivelse den 16 maj 1928, nr

205, med anhållan om utredning rörande lämpligheten av sådan utvidgning av den frivilliga försäkringen enligt olycksfallsförsäkringslagen, att densamma komme att omfatta mindre arbetsgivare och självständiga yrkesutövare, *dels ock* skolöverstyrelsens skrivelse den 15 februari 1928 med hemställan om åtgärder för att lärjunge i skola för yrkesutbildning måtte bliva berättigad till försäkring enligt olycksfallsförsäkringslagen efter samma grunder som arbetare. Departementschefen fann lämpligt, att en utredning komme till stånd i det av riksdagen angivna syftet samt att därvid, i anslutning bland annat till förut omnämnda framställningar, undersöktes huruvida försäkringen borde utsträckas att omfatta jämväl andra personer än de av riksdagen avsedda, vilka vore sysselsatta i arbete med olycksfallsrisk, eller huruvida ersättning i annan form borde beredas dem för skada genom olycksfall i arbete. Utredas borde jämväl, huru en dylik utvidgad försäkring lämpligen borde anordnas.

I enlighet med departementschefens hemställan anbefallde Kungl. Maj:t riksförsäkringsanstalten att verkställa utredning rörande sålunda ifrågasatt utvidgning av den sociala olycksfallsförsäkringen m. m. samt att därefter inkomma med de förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Det riksförsäkringsanstalten ålagda uppdraget har av anstalten fullgjorts i tre etapper. Sålunda har anstalten i skrivelse den 21 juni 1932 avlämnat förslag till försäkring av skolelever m. m., vilket föranlett utfärdande av lagen den 14 juni 1933 (nr 349) om ändring i vissa delar av olycksfallsförsäkringslagen jämte kungörelsen den 1 december 1933 (nr 643) angående tillämpning av olycksfallsförsäkringslagen å elever vid anstalter för yrkesutbildning. Enligt kungörelsen skola, bland andra, elever i skyddshem anses såsom arbetare enligt olycksfallsförsäkringslagen. Riksförsäkringsanstalten har vidare beträffande frågan om frivillig försäkring för mindre arbetsgivare och självständiga yrkesutövare den 31 maj 1935 avgivit utlåtande med förslag i ämnet. Slutligen har anstalten i utlåtande den 24 mars 1937 inkommit med förslag till förordningar *dels* om ersättning i vissa fall till personer, som äro intagna å arbetshem, m. fl., i anledning av skada till följd av olycksfall i arbete eller yrkessjukdom, *dels ock* om ersättning till fånge eller häktad person m. fl. för skada i anledning av olycksfall i arbete eller yrkessjukdom.

Här torde i korthet få lämnas en redogörelse för huvuddragen i de båda sistnämnda förslagen.

Riksförsäkringsanstalten föreslår, att ersättning av statsmedel skall utgivas där någon — under tid, då han på grund av föreläggande enligt 71 § lagen den 14 juni 1918 om fattigvården eller 72 § barnavårdslagen den 6 juni 1924 utför honom å fattigvårdsanstalt, arbetshem eller eljest ålagt arbete, eller då han är intagen å allmän uppfostrings- eller tvångsarbetsanstalt eller å statsunderstödd alkoholistanstalt, eller då han undergår frihetsstraff eller är intagen i interneringsanstalt för återfallsförbrytare eller vårdanstalt för förminskat tillräkneliga förbrytare, eller då han hålles häktad — drabbas av olycksfall i arbete eller ådrager sig yrkessjukdom, som avses i lagen den

14 juni 1929 om försäkring för vissa yrkessjukdomar. I avseende å ersättningen, vilken bestämmes av riksförsäkringsanstalten, skola, med vissa undantag, olycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkringslagarna i tillämpliga delar lända till efterrättelse. Bland de föreslagna avvikelserna från sistnämnda båda lagar må nu allenast framhållas, att sjukpenning eller livränta i regel ej skall utgivas under tid, då den skadade är intagen å sådan anstalt, som avses i förslagen, eller är berövad friheten, ävensom att särskilda bestämmelser skola gälla i fråga om beräkningen av den skadades årliga arbetsförtjänst, vilken enligt olycksfallsförsäkringslagen ligger till grund för ersättningens beräknande. I sistnämnda hänseende har bland annat föreslagits, att där den årliga arbetsförtjänsten överstiger 1,764 kronor, det överskjutande beloppet icke skall tagas i beräkning.

Riksförsäkringsanstaltens förevarande båda förslag torde få såsom *bilaga* fogas till statsrådsprotokollet i detta ärende. Över förslagen ha yttranden avgivits av försäkringsrådet, försäkringsinspektionen, socialstyrelsen, fångvårdsstyrelsen, statens inspektör för fattigvård och barnavård, styrelserna för statens tvångsarbetsanstalter å Svartsjö och i Landskrona samt för statens alkoholistanstalt å Venngarn och statens uppfostringsanstalt å Bona, svenska fattigvårds- och barnavårdsförbundet, svenska landstingsförbundet, svenska stadsförbundet och svenska landskommunernas förbund ävensom styrelserna för Göteborgs stads alkoholistanstalt vid Lerjeholm, frälsningsarméns alkoholistanstalt å Kurön och Strängnäs stifts diakonistiftelses alkoholisthem å Härnö samt för alkoholistanstalterna Hagbyhemmet, arbetshemmet Björknäs, Holmahemmet och hemmet Älvgården.

Tillfälle att avgiva yttranden över förslagen har jämväl beretts styrelserna för diakonissanstaltens skyddshem å Viebäck samt för alkoholistanstalterna Åsbrohemmet och Mälargården, vilka emellertid icke begagnat sig härav.

Tvångsarbetare m. fl.

Gällande bestämmelser.

Enligt 70 § fattigvårdslagen är den, som enligt 1 § åtnjuter fattigvård, vilken icke är allenast tillfällig, eller som för egen försörjning är intagen å fattigvårdsanstalt, skyldig att efter sin förmåga förrätta arbete, som av fattigvårdsstyrelsen eller å dess vägnar anvisas. I 71 § stadgas, att om någon genom lättja eller liknöjdhet ådrager sitt minderåriga barn eller adoptivbarn eller sin hustru sådan nöd, att fattigvård enligt 1 § måste lämnas någon av dem, är han skyldig att efter föreläggande av fattigvårdsstyrelsen inställa sig till och efter sin förmåga fullgöra honom å fattigvårdsanstalt eller eljest anvisat arbete. Oavsett om fattigvården upphört, må han kunna kvarhållas å anstalten eller i arbetet, intill dess grundad anledning föreligger till antagande, att han skall söka efter förmåga försörja sig själv och de sina, dock icke i oavbruten följd under längre tid än ett år. Genom det förelagda arbetets utförande anses han fullgöra honom åliggande skyldighet att ersätta

kostnad för fattigvård, som under tiden må tilldelas hans minderåriga barn eller adoptivbarn eller hans hustru.

Enligt 72 § barnavårdslagen är den, som i vissa avseenden försummar sina skyldigheter mot sitt barn under 16 år, pliktig att efter föreläggande av barnavårdsnämnden inställa sig till och efter sin förmåga fullgöra honom å fattigvårdsanstalt eller eljest anvisat arbete. Den arbetsskyldige må kvarhållas å anstalten eller i arbetet intill dess grundad anledning föreligger till antagande, att han skall söka efter förmåga fullgöra sina skyldigheter mot barnet; dock må han ej kvarhållas i oavbruten följd under längre tid än ett år. Vad i 71 § fattigvårdslagen är stadgat om inverkan av arbetsskyldighetens fullgörande skall i motsvarande tillämpning lända till efterrättelse.

Arbete, som enligt dessa lagbestämmelser anvisats av fattigvårdsstyrelse eller barnavårdsnämnd, kan utföras antingen i vanlig fattigvårdsanstalt (ålderdomshem, försörjningshem, vårdhem) eller å arbetshem eller t. ex. hos enskild arbetsgivare.

Beträffande arbetshem stadgas i 33 § fattigvårdslagen, att för omhändertagande av dels i någon mån arbetsföra behövande, vilka äro i behov av anstaltsvård men ej lämpligen kunna emottagas eller behållas å vanlig fattigvårdsanstalt, dels ock försörjningspliktiga, vilka jämlikt stadgandet i 71 § av fattigvårdsstyrelse förelagts arbete, skall för varje landstingsområde genom landstingets försorg upprättas nödigt antal arbetshem. För stad, som ej deltager i landsting, skall arbetshem upprättas genom stadsfullmäktiges försorg. Två eller flera landsting eller landsting och stadsfullmäktige må dock förena sig om gemensamt arbetshem. Arbetshem kan även upprättas av annan än landsting eller stad, som nyss nämnts; och må landsting eller dylik stad av Konungen befrias från skyldighet att upprätta arbetshem, därest sådana i tillräckligt antal i annan ordning komma till stånd.

I de av Konungen fastställda reglementen för arbetshem finnes i allmänhet intagen en bestämmelse, att till belöning för flit och välförhållande må arbetspremie eller annan lämplig uppmuntran kunna tilldelas de intagna.

För närvarande finnas i riket 12 arbetshem, varav 7 för män och 5 för kvinnor. Sammanlagda antalet i arbetshem intagna försörjningspliktiga utgjorde den 1 januari 1937 cirka 80. Dessutom funnos å arbetshemmen vid nyssnämnda tid cirka 110 understödstagare.

Statsbidrag till driftskostnaderna vid arbetshem utgår enligt kungörelse den 9 juli 1920, nr 607, (ändrad 213/1927).

Tidigare innevarande dag har Kungl. Maj:t på föredragning av chefen för justitiedepartementet förordnat, att lagarna den 13 mars 1937 om ändrad lydelse av 5 kap. 3 § strafflagen, om tvångsuppfostran och angående ändring i vissa delar av barnavårdslagen skola träda i kraft den 1 januari 1938. Enligt denna lagstiftning, varigenom lagen den 27 juni 1902 angående verkställighet av domstols förordnande om tvångsuppfostran upphäves, ävensom enligt 43 § 4 och 5 mom. barnavårdslagen, sådana dessa lagrum från och

med den 1 januari 1938 skola lyda enligt lagen den 12 juni 1936, nr 266, kunna å allmän uppfostringsanstalt intagas vissa ungdomliga brottslingar ävensom vissa för skyddsuppfostran omhändertagna barn och ungdomar. Allmän uppfostringsanstalt är anstalt eller anstaltsavdelning, vilken inrättats av staten för detta ändamål eller av Konungen erkänts såsom allmän uppfostringsanstalt. Elev å dylik anstalt skall erhålla den särskilda handledning och tillsyn, som erfordras för hans uppfostran till laglydnad och skötsamhet. Han skall åtnjuta erforderlig undervisning och utbildas i jordbruk, hantverk, industriellt yrke eller annat arbete, som med hänsyn till anlag och förmåga finnes för hans framtida utkomst lämpligt. Vistelsen å anstalten är av obestämd varaktighet, dock att för brott dömda ävensom före 18 års ålder för skyddsuppfostran omhändertagna elever skola slutligt utskrivas senast vid fyllda 21 år samt övriga elever senast tre år efter omhändertagandet. Där sådant prövas för elev gagneligt och finnes lämpligen kunna ske, må anstaltens styrelse överlämna honom till fostran och utbildning utom anstalten. Efter i regel minst ett års vistelse å anstalten må elev av styrelsen utskrivas på prov (villkorlig utskrivning) men kvarstår dock såsom elev vid anstalten till dess han slutligt utskrives därifrån.

Staten har för ynglingar inrättat en uppfostringsanstalt å Bona i Östergötlands län. Genom överenskommelse med staten har svenska diakonissällskapet åtagit sig att å Viebäck i Jönköpings län mottaga unga kvinnor, som skola intagas å uppfostringsanstalt.

Den, som enligt lagen den 12 juni 1885 angående lösdrivares behandling blivit ådömd tvångsarbete, skall förrätta arbetet i allmän tvångsarbetsanstalt; dock att arbetet även kan förrättas i tvångsarbetsanstalt, som inrättats av fattigvårdssamhälle och står under offentlig myndighets tillsyn, i vilket fall fattigvårdssamhället äger njuta viss ersättning av staten (9 §). En lösdrivare kan dömas till tvångsarbete från och med en månad till och med ett eller i vissa fall tre år (3 § 2 mom.).

Vidare må enligt 75 § fattigvårdslagen eller 72 § barnavårdslagen tvångsarbete i minst en och högst sex månader ådömas såsom påföljd vid underlåtenhet av eller tredska eller dåligt uppförande vid utförande av arbete, som anvisats jämlikt 71 § fattigvårdslagen eller 72 § barnavårdslagen. Även i sådant fall skall tvångsarbetet förrättas i allmän tvångsarbetsanstalt; dock att under vissa förhållanden den dömde i stället kan intagas i kronohäkte och där hållas till lämpligt arbete (76 § fattigvårdslagen, jfr 72 § barnavårdslagen).

För närvarande finnas endast två tvångsarbetsanstalter, båda upprättade av staten samt avsedda den ena för män (Svartsjö i Stockholms län) och den andra för kvinnor (Landskrona). Den 1 januari 1937 funnos å dessa anstalter intagna 246 tvångsarbetare, därav 170 män och 76 kvinnor.

Beträffande intagning å allmän alkoholistanstalt stadgas i alkoholistlagen den 12 juni 1931 bland annat följande. Den, som är hemfallen åt alkohol-

missbruk, kan i vissa fall enligt beslut av länsstyrelse intagas å allmän alkoholistanstalt (15—31 §§). Sådan anstalt är antingen anstalt eller avdelning därav, som av staten inrättats för sådant ändamål, eller ock av landsting, kommun, förening, stiftelse eller annan anordnad anstalt eller avdelning därav, vilken av Konungen erkänts såsom allmän alkoholistanstalt (32 §). Envar, som är intagen å allmän alkoholistanstalt, skall vara pliktig att fullgöra det arbete, som ur synpunkten av en ändamålsenlig vård ålägges honom (34 §). Den, som på grund av slutligt beslut intagits å allmän alkoholistanstalt, må kvarhållas under en tid av ett år. Har han förut varit intagen å sådan anstalt och är beslutet meddelat inom fem år från senaste utskrivningen, må han kvarhållas under en tid av två år (36 §). I vissa fall kan han emellertid kvarhållas under två år utöver den tid han enligt nyss anförda bestämmelser längst kunnat kvarhållas (37 §). Vill någon frivilligt kvarstanna å anstalt efter utgången av den tid, han längst må kvarhållas, må sådant medgivas för högst fyra månader under villkor, att han skriftligen förbinder sig att kvarstanna under den tid, som bestämmes (40 §). Där det prövas vara till gagn, må anstaltens styrelse medgiva den intagne att under återstoden av den tid, han längst må kvarhållas, eller under viss del därav på försök vistas utom anstalten (41 §). Har ej före utgången av nämnda tid fråga väckts om den permitterades återhämtande, skall beslut meddelas om utskrivning (44 §). Har åt alkoholmissbruk hemfallen person frivilligt ingått å allmän alkoholistanstalt samt skriftligen förbundit sig att stanna å anstalten under viss tid, som dock ej får överskrida ett år, må han kvarhållas under den angivna tiden, och skall därvid vad i 34, 40, 41 och 44 §§ stadgats äga motsvarande tillämpning (50 §).

Statsanstalterna äro statens alkoholistanstalt å Venngarn samt de i samband med statens tvångsarbetsanstalter anordnade statens alkoholistanstalter å Svartsjö och i Landskrona. Av de erkända alkoholistanstalterna, vilka äro sex till antalet, är en anordnad av Göteborgs stad och fem av stiftelser eller föreningar.

Helt vid sidan av alkoholistlagen verka de statsunderstödda enskilda alkoholistanstalterna, för närvarande tre till antalet. Vistelsen å sådan anstalt har för den intagne ingen obligatorisk karaktär. Önskar han avbryta vistelsen före den tidigare överenskomna tidpunkten, kan han icke hindras därifrån. I vissa fall kan emellertid allmän alkoholistanstalt permittera tvångsinternerade och frivilligt ingångna till enskild anstalt. Om i dylikt fall en permitterad person bryter mot permissionsvillkoren, därigenom att han egenvilligt lämnar den enskilda anstalten, kan han tvångsvis återhämtas till den allmänna anstalt, från vilken han permitterats.

Antalet å alkoholistanstalter intagna utgjorde den 1 november 1937: i statens anstalter 396, i erkända anstalter 507 och i statsunderstödda enskilda anstalter 139, sammanlagt 1,042, därav 737 tvångsinternerade och 166 frivilligt internerade enligt alkoholistlagen.

Jämlikt kungörelse den 27 maj 1932 (nr 218) lämnar staten vissa bidrag till erkända och enskilda alkoholistanstalter, dock allenast under förutsätt-

ning, att för medellösa eller mindre bemedlade avgifterna till anstalten icke överstiga vissa i kungörelsen angivna låga belopp.

Enligt 1 § olycksfallsförsäkringslagen är envar arbetare, där ej i lagen annorlunda stadgas, försäkrad för skada till följd av olycksfall i arbetet. Med arbetare förstås enligt 2 § envar, som mot avlöning användes till arbete för annans räkning utan att i förhållande till honom vara att anse såsom självständig företagare, så ock envar, som för vinnande av yrkesutbildning utan avlöning utför dylikt arbete. Vidare stadgas i 2 §, att där Konungen i fråga om anstalt för yrkesutbildning eller avdelning av anstalt så förordnar, skall den, som åtnjuter undervisning vid sådan anstalt eller avdelning, anses såsom arbetare enligt lagen, ändock att han ej användes till arbete för annans räkning. Enligt en särskild bestämmelse i 2 § skola vissa personer, ehuru de utföra arbete för annans räkning, icke anses såsom arbetare enligt lagen. 35 § innehåller slutligen bestämmelser om rätt för arbetsgivare att frivilligt försäkra dels annan arbetare än i lagen avses för olycksfall i arbete, dels ock obligatoriskt försäkrad arbetare för olycksfall utom arbete.

Den, som jämlikt olycksfallsförsäkringslagen är försäkrad för skada till följd av olycksfall i arbete, skall enligt 1 § yrkessjukdomsförsäkringslagen anses vara försäkrad jämväl för vissa i lagen angivna yrkessjukdomar.

Tidigare behandling av frågan.

Statens inspektör för fattigvård och barnavård framhöll i sin förut omnämnda skrivelse den 30 juni 1926 bland annat, att då de försörjningspliktiga, som intagits å arbetshem eller fattigvårdsanstalt för fullgörande av arbete, vore fullt arbetsföra och endast under kortare tid vore avstängda från sin fullständiga frihet i syfte att bliva fostrade till att bättre fullgöra sina skyldigheter, syntes vägande skäl tala för att de komme i åtnjutande av olycksfallsförsäkringslagens förmåner. Detsamma borde gälla även personer, intagna i skyddshem eller å alkoholistanstalter. Anslutningen till olycksfallsförsäkringslagen borde helst ske obligatoriskt.

Styrelsen för Långmora arbetshem anförde i sin skrivelse den 20 juli 1926, att syftet med intagningen av försörjningspliktiga i arbetshem vore att söka påverka deras viljeriktning, så att de efter utskrivningen försörjde sig och de sina. De sysselsattes å arbetshemmen med jordbruks- och hantverksarbeten. Skulle ett olycksfall medföra bestående invaliditet, utan att livränta utginge, hade ju den internerades försörjningsmöjlighet under interneringstiden blivit försämrad. De intagna utförde arbeten för arbetshemmens räkning under samma betingelser som vanliga lönarbetare, även om de icke erhölle kontant avlöning. Förutom kläder, mat och bostad erhölle de vid Långmora arbetshem intagna emellertid flitpenningar, som kunde uppgå till högst 50 öre för arbetsdag. Skulle obligatorisk försäkring i riksförsäkringsanstalten ej kunna erhållas, hemställdes om frivillig försäkring. Vad som anförts rörande å arbetshemmen internerade gällde enligt styrelsens

mening även beträffande å alkoholistanstalter, skyddshem och försörjningshem m. fl. anstalter intagna.

Berörda framställningar remitterades till *riksförsäkringsanstalten*, som den 24 september 1926 avgav utlåtande i ämnet.

Anstalten framhöll därvid till en början att såsom allmän regel torde kunna sägas, att ifrågavarande personer, vilka vore ålagda att tvångsvis utföra visst arbete, icke omfattades av olycksfallsförsäkringslagen. Viss tvekan kunde dock föreligga beträffande försörjningspliktig person, som utförde honom av fattigvårds- eller barnavårdsnämnd ålagt arbete utan att vara intagen å anstalt, således i regel hos enskild arbetsgivare. Om sådan person vore att anse som arbetare enligt lagen kunde ej avgöras annat än på grund av omständigheterna i varje särskilt fall.

Riksförsäkringsanstalten vore principiellt av den uppfattningen, att olycksfallsförsäkringslagstiftningen borde utsträckas att omfatta de i nämnda framställningar omförmälda kategorierna av arbetsskyldiga. Dessa personer sysselsattes i allmänhet med verkligt yrkesarbete, såsom jordbruk, skogsbruk, trädgårdsskötsel, snickeri- och skrädderiarbete m. m. De vore endast för begränsad tid ålagda den ifrågavarande arbetsskyldigheten. Ett olycksfall under arbete kunde medföra hinder eller ökad svårighet för vederbörande att sedermera kunna försörja sig och sin familj, varigenom syftet med arbetsföreläggandet skulle i avsevärd mån förfelas. Billigheten krävde, att ifrågavarande personer på ett eller annat sätt bereddes skälig olycksfallsersättning.

Riksförsäkringsanstalten hade emellertid uppmärksammat, att i arbetshemmen funnes icke blott försörjningspliktiga, som förelagts arbete, utan även understödstagare, som vore i någon mån arbetsföra men icke lämpligen kunde behållas å vanlig fattigvårdsanstalt. Då dessa torde sysselsättas med ungefär samma arbeten som de försörjningspliktiga, kunde det synas ligga en orättvisa i att icke även understödstagarna erhölle ersättning för olycksfall i arbete, i synnerhet om understödet vore av tillfällig natur. Vidare förekomme det, att fullt arbetsföra personer för längre eller kortare tid intoges å kommunernas försörjningsanstalter och där utförde anvisat arbete. Det skulle kunna göras gällande, att dylika fullt arbetsföra personer likaväl som de i arbetshem intagna försörjningspliktiga borde beredas ersättning vid olycksfall i arbete. Sistnämnda personer hade emellertid frivilligt sökt fattigvårdens understöd, under det att de i arbetshem m. m. intagna försörjningspliktiga tvingades att utföra visst arbete i syfte att uppfostras till att försörja sina närmaste. Även om det kunde vara önskvärt att bereda de frivilligt intagna, i den mån de tillfälligt åtnjöte fattigvård, rätt till olycksfallsersättning, funne riksförsäkringsanstalten det svårt att kunna avgränsa dessa från övriga i fattigvårdsanstalter intagna understödstagare. Att uppdraga en gräns mellan fullt arbetsföra och i mindre grad arbetsföra understödstagare torde icke låta sig göra. Man kunde emellertid tänka sig frivillig försäkring för understödstagare, som användes till verkligt arbete å fattigvårdsanstalter eller arbetshem.

Beträffande alkoholistanstalterna framhöll riksförsäkringsanstalten, att förutom allmänna alkoholistanstalter även enskilda sådana funnes, där alkoholister frivilligt intoges. Skillnaden mellan dessa olika anstalter vore ej alltid utpräglad. Överföring kunde ske från allmän till enskild anstalt, varvid så till vida tvång till kvarstannande å den sistnämnda funnes att, om vederbörande lämnade densamma, han kunde återföras till den allmänna anstalten. För patienter å dylika enskilda anstalter kunde ifrågasättas frivillig försäkring för olycksfall i arbete.

I fråga om formen för beredande av olycksfallsersättning kunde antingen direkt ersättningsplikt eller obligatorisk försäkring ifrågakomma. Då frågan anginge även kommuner och enskilda anstalter, syntes den obligatoriska försäkringsformen böra väljas. Med hänsyn till de betydande belopp, vartill kapitalvärdet av livräntor kunde uppgå, kunde det ej gärna ifrågasättas att föreskriva direkt ersättningsplikt. Införande härav skulle ock nödvändiggöra särskilda anordningar för fastställande av ersättningar m. m.

På grund av ersättningsfrågans jämförelsevis ringa omfattning kunde emellertid tänkas, att staten, som lämnade bidrag till vissa av ifrågavarande icke-statliga anstalter, skulle åtaga sig att jämväl utgiva ersättning vid olycksfall i arbete i sådana anstalter. Då emellertid betänkligheter kunde göras gällande mot att staten åtoge sig ersättningsplikt i fråga om icke statliga institutioner, ansåg sig riksförsäkringsanstalten icke böra framställa förslag i denna riktning.

Riksförsäkringsanstaltens förslag innebar — bortsett från i skyddshem intagna, vilka som nämnts enligt kungörelse den 1 december 1933 (nr 643) numera omfattas av olycksfallsförsäkringslagen — att obligatorisk försäkring skulle gälla för envar, som intagits å allmän alkoholistanstalt eller som enligt 71 § fattigvårdslagen eller 72 § barnavårdslagen utförde honom å fattigvårdsanstalt, arbetshem eller eljest förelagt arbete. Erforderliga bestämmelser i ämnet borde intagas i en särskild författning; och skulle beträffande försäkringen i tillämpliga delar gälla stadgandena i olycksfallsförsäkringslagen, dock med vissa modifikationer. Sålunda skulle, om skadad person vore intagen å anstalt, sjukpenning eller livränta ej till honom utgivas förrän från och med den dag, då han blivit utskriven från anstalten eller eljest i vederbörlig ordning lämnat densamma. Vidare skulle den skadades årliga arbetsförtjänst icke få beräknas högre än till 1,500 kronor, motsvarande det belopp, som av anstalten i utlåtande den 6 augusti 1926 rörande ersättning för kroppsskada ådragen under militärtjänstgöring föreslagits som antagen arbetsförtjänst för värnpliktiga i allmänhet. Konungen skulle äga medgiva, att frivillig försäkring i riksförsäkringsanstalten eller ömsesidigt bolag finge äga rum för *dels* å fattigvårdsanstalt eller arbetshem intagen understödstagare, som där användes till arbete, *dels* den, som vore intagen å enskild alkoholistanstalt, vilken åtnjöte statsbidrag.

Från riksförsäkringsanstaltens beslut anmäldes flera skiljaktiga meningar.

Ledamoten Sidvall, med vilken *byråcheferna Odelstierna* och *Östrand* instämde, ansåg ersättningsrätt böra tillkomma även understödstagare enligt fattigvårdslagen, vilka, utan att vara intagna till stadigvarande försörjning å fattigvårdsanstalt, å sådan anstalt eller arbetshem förrättade arbete, som av fattigvårdsstyrelsen eller å dess vägnar anvisades. Lämpligast vore måhända, att, vad stat och kommun anginge, försäkringsplikten utbyttes mot ersättningsplikt, dock med ersättningsfrågornas prövning av riksförsäkringsanstalten och rätt för kommun att taga frivillig försäkring.

Byråchefen von Schulzenheim ifrågasatte, att staten skulle utgiva ersättning till sådana, som tvångsvis utförde arbete enligt 71 § fattigvårdslagen, ävensom till sådana, som intagits å alkoholistanstalter och där utförde arbete, ändå att ej anstalten dreves av staten. Även vissa å arbetshem och arbets-

inrättningar frivilligt intagna personer, som vore friska och arbetsföra, borde vara berättigade till olycksfallsersättning, enär av dem utfört arbete ofta vore att likställa med kommuns eller landstings nödhjälpsarbete. Om statsverket ansåges icke kunna åtaga sig kostnaderna för olycksfallsersättningen, borde de inbegripas under olycksfallsförsäkringslagen genom ett tillägg till 2 § eller i annan ordning. I alla övriga fall av sluten fattigvård, vilken icke vore av stadigvarande karaktär, vore sådan fattigvård så gott som undantagslöst sjukvård eller därmed likställd vård, och det syntes ej motiverat att i sådana fall tillerkänna vederbörande rätt till olycksfallsersättning, lika litet som beträffande patienter å de allmänna sjukhusen och dylika inrättningar, där arbetet mer vore att betrakta som ett led i erforderliga åtgärder för återställande av den sjukes hälsa.

Efter remiss avgav *försäkringsrådet* den 28 januari 1927 utlåtande i ärendet och anförde därvid huvudsakligen följande.

Riksförsäkringsanstaltens förslag ginge väsentligen utöver de grunder, på vilka olycksfallsförsäkringslagen vore byggd. Denna förutsatte för rätt till ersättning vid olycksfall i arbete ett fritt arbetsavtal och att avlöning utginge för arbetet (frånsett eventuellt personer, som för yrkesutbildning använts till arbete). Här vore fråga om personer, som på grund av försummelse att fullgöra sina skyldigheter eller av därmed jämförlig orsak internerades — med arbetsskyldighet — för att uppfostras eller undergå kurativ behandling. Det tvång, som här förelåge från samhällets sida gent emot den enskilde, anfördes såsom det närmaste skälet till den föreslagna försäkringen. Men skulle ett dylikt skäl äga giltighet borde i första hand försäkringens förmåner utsträckas till personer, som, utan att hava gjort sig skyldiga till någon förseelse, enligt gällande lagbestämmelser vore skyldiga att deltaga i undervisning, däri arbete med olycksfallsrisk förekomme. Dessa förmåner borde även med lika rätt tillkomma personer, som intoges å sjukvårdsinrättningar och som där hade att underkasta sig arbete ingående i den kurativa behandlingen. Jämväl andra fall förekomme, då samhället eller kommun utkrävde, med tvångsmedel, arbetsprestationer av sina medborgare, utan att dessa i händelse av olycksfallsskada enligt gällande bestämmelser vore berättigade till ersättning.

Innan man inläte sig på en lagstiftning om obligatorisk försäkring för de i riksförsäkringsanstaltens förslag avsedda kategorierna, syntes det vara skäl att mera ingående, eventuellt i samband med en mera genomgripande revision av socialförsäkringslagstiftningen, undersöka konsekvenserna av en dylik åtgärd.

Om det emellertid skulle anses vara av särskild betydelse för kommunerna, eventuellt enskilda, att erhålla försäkring till förmån för ifrågavarande personer i de försäkringsinrättningar, som upprättats eller upprättades för handhavandet av den sociala olycksfallsförsäkringen, torde det icke vara förenat med någon större olägenhet att medgiva frivillig försäkring i dessa inrättningar. I dylikt fall torde erfordras ett tillägg till bestämmelserna i 35 § olycksfallsförsäkringslagen.

Beträffande de i statens anstalter intagna kunde det möjligen befinnas lämpligast att förfara i enlighet med Kungl. Maj:ts beslut den 23 januari 1925 angående olycksfallsersättning till fånge eller tvångsarbetare.

Försäkringsinspektionen avgav utlåtande i ärendet den 11 maj 1927 och anförde därvid följande.

I likhet med försäkringsrådet ansåge försäkringsinspektionen, att rätt till ersättning vid olycksfall i arbete ej borde tillerkännas nu ifrågavarande kategorier av arbetsskyldiga, förrän konsekvenserna av en sådan åtgärd mera ingående undersökts.

Skulle det emellertid anses, att åtgärden nu borde vidtagas, syntes rätt till ersättning böra tillkomma ej allenast dem, som ålagts arbetsplikt av länsstyrelse, barnavårdsnämnd eller fattigvårdsnämnd, utan jämväl dem, som på egen begäran intagits å fattigvårdsanstalt eller allmän alkoholistanstalt. Det syntes nämligen icke skäligt, att till exempel den, som icke gjort sig skyldig till sådan försummelse, att arbetsplikt ålagts honom, men som av nöden tvingats in på fattigvårdsanstalt och där användes till arbete, skulle vara utan rätt till sådan olycksfallsersättning, som skulle tillkommit honom, därest arbetsplikt ådömts honom på grund av hans försumlighet som familjeförsörjare. Vidare ansåge försäkringsinspektionen, att kommunerna och anstalterna icke borde åläggas försäkringsplikt. Kommunerna borde i stället åläggas ersättningsplikt gentemot dem, som användes till arbete vid kommunala anstalter, och staten borde åtaga sig ersättningsplikt gentemot dem, som användes till arbete vid sådan enskild anstalt, som åtnjöte statsunderstöd. Ville en kommun försäkra sin ersättningsplikt, borde den hava rätt att göra det i riksförsäkringsanstalten eller ömsesidigt försäkringsbolag, som meddelade försäkring enligt olycksfallsförsäkringslagen, eller i annan försäkringsanstalt. Om försäkring icke tagits eller om den tagits i försäkringsanstalt, som icke meddelade försäkring enligt nämnda lag, borde riksförsäkringsanstalten äga bestämmanderätt i ersättningsfrågor. Förslaget att staten skulle övertaga ersättningsplikten gentemot dem, som arbetade vid statsunderstödd enskild anstalt, kunde motiveras därmed, att sådan anstalt icke skulle kunna underlåta att försäkra sin ersättningsplikt, och att sålunda statens övertagande av densamma endast innebure, att staten genom att befria anstalten från utgiften för försäkringen i oväsentlig mån höjde sitt understöd åt anstalten.

Såsom förut omnämnts fann *Kungl. Maj:t* i beslut den 22 oktober 1927 de föreliggande framställningarna icke för det dåvarande föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Nu föreliggande förslag.

Förslagets huvudgrunder.

Enär det under ärendets tidigare behandling ifrågasatts att införa rätt till ersättning även för vissa å fattigvårdsinrättningar eller arbetshem intagna understödstagare, hänvände sig riksförsäkringsanstalten, sedan anstalten erhållit sitt den 22 juni 1928 meddelade utredningsuppdrag, till statens inspektör för fattigvård och barnavård med begäran om ett uttalande i ämnet. Denne infordrade i anledning härav yttranden av fattigvårdsdirektörerna i Stockholm, Göteborg, Malmö, Norrköping, Hälsingborg och Gävle.

Fattigvårdsdirektören i Stockholm anförde i huvudsak följande.

I enlighet med stadgandena i 32 och 70 §§ fattigvårdslagen hade anordningar vidtagits för beredande av lämpligt arbete för de å stadens fattigvårdsanstalter intagna, såsom yttre och inre renhållning, vedsågning, bakning, tvätt, mangling, skomakeri, skrädderi och snickeri. Vid de arbetshem, som upplåtits för klientel från Stockholms stad, förekomme jordbruksarbete och trädgårdsskötsel i mycket stor utsträckning. Av de å arbetshemmen in-

tagna vore de försörjningspliktiga att betrakta som fullt arbetsföra och det av dem utförda arbetet som fullt dagsverke. Även övriga å arbetshemmen intagna (understödstagare) vore i större eller mindre grad arbetsföra, men det förekomme att de under längre eller kortare tider på grund av svaghet eller oförmåga till tyngre arbete måste anvisas lättare arbeten. Det av de sistnämnda utförda arbetet vore därför ofta minimalt och kunde i stor utsträckning ej betecknas som verkligt dagsverke. Vad beträffade de å stadens fattigvårdsanstalter varaktigt omhändertagna kunde de i flertalet fall icke betraktas som fullt arbetsföra. Många sysselsattes endast några timmar om dagen med lättare arbete, vilket ej kunde betraktas som arbete i verklig mening. Dessa varaktigt omhändertagna ägde ej ens under de gynnsammaste yttre betingelser förmåga att försörja sig utan fattigvård. Under vintermånaderna och under tider av omfattande arbetslöshet ökade emellertid antalet fullt arbetsföra understödstagare vid fattigvårdsanstalterna. Dessa understödstagare utförde också i de flesta fall ett fullgott arbete men hade av olika skäl måst söka inträde å fattigvårdsanstalt, då de saknat försörjningsmöjligheter i öppna marknaden. Många av dem hade emellertid under den tid, de ej vore intagna å anstalt, ej något ordnat arbete och eftersträvade ej heller sådant utan tillbringade den varma årstiden kringströvande från ort till ort. Skäl att anordna olycksfallsförsäkring för understödstagarna av det ena eller andra slaget syntes av anförda skäl ej föreligga. Hänsyn borde även tagas till den omständigheten att fattigvården, oberoende av eventuellt olycksfall, under största delen av deras återstående liv längre eller kortare tider måste ingripa för att försörja dem och att sålunda erforderligt underhåll bereddes dem från »arbetsgivarens» (fattigvårdssamhällets) sida. En gränsdragning mellan varaktigt och tillfälligt understödda vore hart när omöjlig att genomföra, enär en å fattigvårdsanstalt frivilligt intagen understödstagare som regel ägde rätt att när som helst utskriva sig från anstalten. Bland dem, som man med hänsyn till arbetsförmåga och tidigare sysselsättning hade anledning betrakta endast som tillfälligt understödda, funnes många, som kvarstannade å anstalten en avsevärd tidrymd och alltså måste betraktas som varaktigt omhändertagna. Å andra sidan förekomme det ofta att de, som med hänsyn till deras psykiska och fysiska förutsättningar måste anses vara i behov av varaktig vård, begärde utskrivning efter en mycket kort tidrymd. Fattigvårdsdirektören uttalade sig för att staten åtoge sig utgiva ersättning för sådana å arbetshem eller å fattigvårdsanstalt enligt 71 § fattigvårdslagen eller 72 § barnavårdslagen intagna försörjningspliktiga, vilka skadades genom olycksfall i arbete.

Fattigvårdsdirektören i Göteborg framhöll bland annat, att dagsverken å fattigvårdsanstalterna utfördes dels av fullt arbetsföra, dels av sådana som av skilda orsaker ej vore fullt arbetsföra. De verkligt arbetsföra försörjningstagarna vore å fattigvårdens anstalter ett mycket litet fåtal och tillhörde som regel den kategori, som sökte sig anstaltsvård under vintermånaderna men under den varma tiden förde ett vagabonderande liv. Att för dem ordna olycksfallsförsäkring vore icke motiverat. Gränsen mellan dem och de övriga vore för övrigt svår att draga med hänsyn till att alla grader av arbetsförmåga vore representerade. Att göra en uppdelning av understödstagarna i stadigvarande och tillfälligt försörjda vore svårt eller omöjligt, emedan försörjningstagarna som regel när som helst kunde erhålla utskrivning. Fattigvårdsdirektören anslöt sig till den av byråchefen von Schulzenheim inom riksförsäkringsanstalten uttalade särskilda meningen.

Fattigvårdsdirektören i Malmö anförde, att beträffande sådana personer, vilka intagits å fattigvårdsanstalt för försörjning och som där utförde arbete endast mer eller mindre tillfälligt, borde någon försäkring ej ifrågakomma. Vad anginge personer, som intoges uteslutande för att fullgöra arbete och beträffande vilka det vore förutsatt, att de inom längre eller kortare tid skulle utskrivas för att på den enskilda arbetsmarknaden förtjäna sitt uppehälle, vore en försäkring för olycksfall i arbete befogad.

Av *fattigvårdsdirektören i Norrköping* framhölls även, att det vore svårt att draga en gräns mellan stadigvarande och tillfälligt försörjda samt att försäkring ej borde anordnas för försörjningstagarna.

Fattigvårdsdirektören i Hälsingborg ansåg, att de å arbetshem eller fattigvårdsanstalt intagna försörjningspliktiga borde omfattas av försäkringen enligt olycksfallsförsäkringslagen. Vad beträffade understödstagare, som vore intagna å fattigvårdsanstalt till full och varaktig försörjning, förelåg icke något behov av försäkring, ej heller för sådana av nyssnämnda kategori, som på grund av oordentligt uppförande blivit avhysta från ålderdomshemmen och intagna å arbetshem. Svårigheter förelåge att draga gränsen mellan varaktigt och tillfälligt försörjda. Av de senare skulle i varje fall endast kunna ifrågakomma till försäkring yngre personer, som vore tillfälligt intagna.

Slutligen anförde *fattigvårdsdirektören i Gävle* huvudsakligen följande.

Försörjningspliktiga, som internerats å arbetshem eller fattigvårdsanstalt eller eljest förelagts arbete, borde bliva medtagna i olycksfallsförsäkringen. Det vore här ofta fråga om unga människor. Utan tvivel skulle det på grund av arbetsföreläggandets tvångskaraktär väcka mycken bitterhet, om en genom olycksfall i arbete skadad person icke tillerkändes ersättning. Beträffande understödstagarna låge saken annorlunda till. De vore i de flesta fall mottagna till varaktig försörjning på grund av oförmåga att reda sig själva. Drabbades de av olycksfall, som medförde kvarstående men, komme de att erhålla vård i för dem lämplig anstalt. Å fattigvårdsanstalterna mottoges visserligen understundom unga personer på grund av övergående sjukdom, och dessa finge väl ibland under konvalescenstiden biträda med förekommande sysslor, men detta arbete vore ganska obestämt till art och tid och syntes närmast vara att jämföra med arbete för egen räkning i hemmet. Förhållandet torde vara detsamma på sjukhusen, vilkas patienter lika väl kunde ifrågasättas bliva medtagna i försäkringen. I regelbundet dagsverksarbete sysselsattes huvudsakligen endast sådana understödstagare, som vore varaktigt omhändertagna. Gränsen mellan varaktigt och tillfälligt omhändertagna vore helt flytande och kunde svårligen dragas på annat sätt än enligt fattigvårdsstatistiken, nämligen att vård under sex månader betraktades som tillfällig. Några korrekta uppgifter om dagsverken för tillfälligt vårdade kunde icke lämnas.

Med åberopande av de sålunda avgivna yttrandena framhöll *statens inspektör för fattigvård och barnavård* i skrivelse den 12 juni 1936, att något intresse inom fattigvårdskretsar i syfte att få understödstagare medtagna i olycksfallsförsäkringen ej syntes föreligga. Att de å arbetshem intagna understödstagarna skulle sättas i annan ställning än de å de primärkommunala fattigvårdsanstalterna intagna syntes ej heller påkallat, enär det av dem utförda arbetet hade lika ringa värde, vare sig de vistades å arbetshem eller

å hemkommunernas fattigvårdsanstalter. Vidare betonades, att svårigheten för kommunerna att draga en gräns mellan stadigvarande och tillfälligt försörjda samt att lämna uppgift om dagsverken för de sistnämnda torde vara så stor, att åtgärderna ej alls med någon grad av sannolikhet kunde åstadkommas.

Riksförsäkringsanstalten har i sitt utlåtande den 24 mars 1937 anfört:

Vad angår frågan om olycksfallsersättning åt personer, som äro intagna å arbetshem, fattigvårdsanstalter och alkoholistanstalter, framställdes mot riksförsäkringsanstaltens förslag den 24 september 1926 vissa principiella erinringar. Beträffande omfattningen av rätten till olycksfallsersättning framhöll sålunda försäkringsrådet, att om tvånget till arbete från samhällets sida anfördes som närmaste skäl till den föreslagna försäkringen, borde dess förmåner utsträckas att omfatta personer, som vore skyldiga deltaga i undervisning med olycksfallsrisk, ävensom personer, som vore intagna å sjukvårdsinrättningar och där hade att underkasta sig arbete, ingående i den kurativa behandlingen. Även andra fall förekomme, då samhället eller kommuner med tvångsmedel utkrävde arbetsprestationer av sina medborgare utan att dessa vore berättigade till ersättning. Konsekvenserna av den föreslagna lagstiftningen borde närmare undersökas. Försäkringsinspektionen anslöt sig till försäkringsrådet i sistnämnda hänseende och framhöll dessutom, att rätt till ersättning borde tillkomma jämväl den, som på egen begäran intagits å fattigvårdsanstalt eller allmän alkoholistanstalt.

I anledning härav får riksförsäkringsanstalten erinra, att genom lagändringen den 14 juni 1933 (nr 349) olycksfallsförsäkringslagen i vissa fall efter Kungl. Maj:ts närmare bestämmande (kungörelse nr 643/1933) erhållit tillämpning å elever vid anstalter för yrkesutbildning. Beträffande elever vid den högre undervisningen och folkundervisningen framlade riksförsäkringsanstalten år 1932 ett förslag till frivillig försäkring, men i enlighet med departementschefens uttalande i propositionen nr 174/1933 fann Kungl. Maj:t sådan försäkring icke för det dåvarande böra komma till stånd.

Då försäkringsrådet möjligen bland annat åsyftar personer, som fullgöra medborgerlig förpliktelse enligt brandstadgan, erinras, att riksförsäkringsanstalten i skrivelse den 24 september 1936 föreslagit att olycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkringslagarna skola omfatta även dessa personer m. fl.

Införande av rätt till olycksfallsersättning för understödstagare enligt fattigvårdslagen har avstyrkts av i ärendet hörda fattigvårdsdirektörer och statens inspektör för fattigvård och barnavård, och synas de därvid anförda skälen vara av den styrka, att ersättningsrättens utsträckande till sådana understödstagare ej bör ifrågasättas.

Tillräckliga skäl synas ej föreligga att låta rätten till ersättning omfatta patienter å allmänna sjukvårdsinrättningar. Det av konvalescenter där såsom ett led i behandlingen utförda arbetet torde utgöras endast av lättare sysslor, vilka ej medföra någon mera avsevärd olycksfallsrisk.

På grund av vad nu anförts anser sig riksförsäkringsanstalten, så vitt nu är i fråga, böra i huvudsak i avseende å omfattningen vidhålla sitt förslag av år 1926 — utom i vad det avsåg skyddshemselever — nämligen att rätt till olycksfallsersättning beredes dem, som enligt 71 § fattigvårdslagen och 72 § barnavårdslagen utföra dem å fattigvårdsanstalt, arbetshem eller eljest förelagt arbete ävensom å allmänna alkoholistanstalter intagna personer. Dock vill anstalten föreslå att även personer, intagna å enskild alkoholistanstalt, som åtnjuter statsbidrag, få åtnjuta samma rätt. Sådan anstalt torde numera stå i nära samverkan med de allmänna anstalterna. Sålunda förekommer att å allmän anstalt internerad permitteras för intagning å enskild anstalt.

Beträffande formen för beredande av olycksfallsersättning kunna olika alternativ tänkas.

a) *Ersättningsplikt.* Införande av ersättningsplikt på detta område skulle väl kunna äga rum i de fall, då arbetsgivaren är staten eller landsting eller större kommun. Beträffande mindre kommuner och enskilda anstalter synes åter den med ersättningsplikten förenade ekonomiska risken kunna bliva alltför stor. Kapitalvärdet av en livränta till en helinvalid kan numera uppgå till 40,000 à 50,000 kronor, i vissa fall mera. Därtill kommer att, då kommuner ålagts försäkringsplikt beträffande sin verksamhet i allmänhet, däribland även beträffande vissa anstalter för yrkesutbildning, det icke synes lämpligt att beträffande ifrågavarande gren av deras verksamhet stadga direkt ersättningsskyldighet.

b) *Frivillig försäkring utan samband med ersättningsplikt.* Enär avsikten är att bereda ifrågavarande personer effektiv hjälp vid olycksfall, som nedsätter arbetsförmågan, skulle en dylik anordning ej med någon säkerhet leda till målet. Det kan nämligen befaras att i en del fall möjligheten till frivillig försäkring ej skulle komma att begagnas.

c) *Obligatorisk försäkring.* Genom införande av sådan försäkring skulle vissa olägenheter, som äro förbundna med de i det föregående nämnda alternativen, avhjälpas. Samtliga nu ifrågavarande personer skulle vara tillförsäkrade en laglig rätt till ersättning, att i enlighet med olycksfallsförsäkringslagens grunder bestämmas och utgivas av vederbörande försäkringsinrättning. Beträffande anordnandet av sådan försäkring skulle man kunna tänka sig, att en särskild författning i ämnet utfärdades, vilken då skulle innehålla i huvudsak samma bestämmelser som enligt riksförsäkringsanstaltens förslag 1926. En annan möjlighet är att i olycksfallsförsäkringslagen intagas erforderliga föreskrifter, eventuellt på det sätt att Konungen bemyndigas förordna om försäkringsplikt liksom i fråga om elever vid vissa anstalter för yrkesutbildning. Sistnämnda anordning skulle kunna medföra viss fördel under förutsättning, att föreskriften i ämnet hölles mera allmän, så att Konungen eventuellt skulle kunna förordna om försäkringspliktens utsträckning till andra liknande anstalter. En olägenhet med hithörande bestämmelsers införande i olycksfallsförsäkringslagen vore, att särskilda stadganden torde erfordras, bland annat beträffande utgivande av ersättningar under den tid vederbörande är intagen å anstalt samt beträffande beräknande av den årliga arbetsförtjänsten.

Emot införande av obligatorisk försäkring på området hava emellertid såväl försäkringsrådet och försäkringsinspektionen som vissa ledamöter i riksförsäkringsanstalten framfört erinringar. Kungl. Maj:t har ock avslagit riksförsäkringsanstaltens förslag i ämnet.

d) *Ersättning av statsmedel.* Av försäkringsinspektionen har föreslagits, att olycksfallsersättning i förekommande fall skulle utgivas av statsmedel icke allenast beträffande statliga anstalter utan även ifråga om enskilda anstalter, som åtnjuta statsbidrag. För de sistnämnda innebure detta allenast en viss höjning av statsbidraget.

Ur statsfinansiell synpunkt vore ett åtagande från statens sida att utgiva ersättning i ifrågavarande fall säkerligen av ringa betydelse. Till belysning härav torde få anföras, att hela antalet å allmänna och enskilda alkoholistanstalter intagna personer torde uppgå till något över 1,000 personer, därav å statliga anstalter omkring 400. Å arbetshemmen belöper sig antalet försörjningspliktiga till omkring 80 à 90. Därtill komma försörjningspliktiga, som ålagts utföra arbete å fattigvårdsanstalt eller utanför sådan anstalt, vanligen hos enskild person. Det torde med säkerhet kunna antagas, att antalet sådana är mycket ringa. I allmänhet torde dylika försörjningsplik-

tiga överföras till arbetshemmen. Därest statsverket skulle åtaga sig bestrida olycksfallsersättningar även för sådana personer, som icke äro intagna å statliga anstalter, torde kostnaden i allt fall bliva ganska obetydlig, i synnerhet som kontant ersättning ej torde böra utgå under den tid vederbörande är intagen å anstalt.

Vissa principiella skäl kunna emellertid anföras mot att statsverket åtager sig ifrågavarande ersättningsskyldighet i vad den avser personer, som icke äro intagna å statliga anstalter. Särskilt kan det anses betänkligt, att staten ikläder sig vissa kostnader för fattigvårdssamhällena, i den mån förelagt arbete utföres av försörjningspliktiga å fattigvårdsanstalt eller hos enskilda, i sistnämnda fall såvida ej olycksfallsförsäkringslagen är tillämplig.

I detta sammanhang kan erinras, att riksförsäkringanstalten ifråga om ersättning för olycksfall m. m. till dem, som fullgöra medborgerlig förpliktelse enligt brandstadgan, i sitt utlåtande den 24 september 1936 intagit den ståndpunkten att, då brandväsendet är en kommunernas angelägenhet, kostnaden för olycksfallsersättning m. m. borde åvila kommunerna. Försäkringsrådet har emellertid i avgivet utlåtande föreslagit, att ersättning i dylika fall skall utgå av statsmedel. Även om riksförsäkringsanstaltens uppfattning i detta avseende skulle godkännas, synes förhållandet vara annorlunda i de fall, då personer skadas, som intagits i statsunderstödda anstalter. Beträffande de fall, då försörjningspliktiga utföra arbete å fattigvårdsanstalt eller utanför sådan anstalt, borde visserligen kommunerna åläggas kostnaden, men med hänsyn till det ringa antalet fall och då det här gäller ett arbetsföreläggande av samma art, som det som föranleder intagande å arbetshem, synas särskilda bestämmelser för sistnämnda fall ej lämpligen böra införas.

Därest principiella skäl ej anses lägga hinder i vägen, finner riksförsäkringsanstalten alltså lösningen av förevarande fråga enklast kunna ske på det sätt, att statsverket åtager sig utgiva ifrågavarande ersättningar. En särskild förordning härom torde efter riksdagens hörande böra utfärdas. Enligt anstaltens mening vore i så fall lämpligt, att denna förordning omfattade även tvångsarbetare. Med tvångsarbetsanstalterna äro nämligen förenade vissa statens alkoholistanstalter, och klientelet å dessa bägge slag av anstalter torde i många fall vara likartat. Såväl tvångsarbetsanstalterna som alkoholistanstalterna fullfölja enligt modern uppfattning vissa sociala ändamål, vilket bland annat tagit sig uttryck däri, att bäggedera höra under socialdepartementet.

Vidare vill riksförsäkringsanstalten ifrågasätta, om icke hit också böra hänföras elever å allmän uppfostringsanstalt. Enligt Kungl. Majts brev den 23 januari 1925 skall fråga om olycksfallsersättning till den, som enligt domstols förordnande är intagen å allmän uppfostringsanstalt, på samma sätt som i fråga om fångar underställas Kungl. Maj:ts prövning. Emellertid kunna å dylik anstalt även andra än de nyss nämnda finnas intagna. I 43 § 4 mom. barnavårdslagen stadgas, att skyddshemselever över femton år, som visat särdeles svår vanart, må överlämnas till allmän uppfostringsanstalt. Sistnämnda slag av å uppfostringsanstalt intagna elever omfattades av riksförsäkringsanstaltens förslag 1926 rörande å arbetshem m. m. intagna. Enligt 43 § 5 mom. kunna personer direkt intagas å uppfostringsanstalt. Med hänsyn till önskvärdheten av att samtliga elever å uppfostringsanstalter bliva berättigade till ersättning och enär i så fall bestämmelserna rörande ersättning till fångar ej lämpligen torde kunna tillämpas, synas starka skäl tala för att ifrågavarande elever hänföras under de föreskrifter, som äro avsedda att gälla för ersättning till å arbetshem m. m. intagna. I detta sammanhang erinras, att i lagen om tvångsuppfost-

ran, utfärdad den 13 mars 1937, en bestämmelse intagits av innehåll, att där sådant prövas för elev gagneligt och finnes lämpligen kunna ske, må styrelsen för uppfostringsanstalt överlämna honom till fostran och utbildning utom anstalten. Det torde därvid förutsättas, att styrelsen må kunna bereda gottgörelse åt den, som mottager elev från allmän uppfostringsanstalt. Dylik gottgörelse, som i regel torde beräknas med hänsyn till att den, som mottager eleven, kan tillgodogöra sig hans arbetskraft, synes icke hindra att eleven i allmänhet anses som arbetare enligt olycksfallsförsäkringslagen.

Sedan riksförsäkringsanstaltens förslag 1926 avgavs, har den 14 juni 1929 utfärdats lag om försäkring för vissa yrkessjukdomar. Den som är försäkrad enligt olycksfallsförsäkringslagen är jämväl försäkrad enligt nyssnämnda lag. Därest rätt till ersättning enligt olycksfallsförsäkringslagen införes för nu ifrågavarande personer, böra de — även om fallen av yrkessjukdomar bliva sällsynta — jämväl hava rätt till ersättning enligt yrkessjukdomslagen.

I enlighet med vad ovan anförts vill riksförsäkringsanstalten föreslå, att envar, som enligt 71 § fattigvårdslagen eller 72 § barnavårdslagen utför honom å fattigvårdsanstalt, arbetshem eller eljest förelagt arbete ävensom envar, som är intagen å allmän uppfostringsanstalt, allmän tvångsarbetsanstalt eller sådan alkoholistanstalt, som åtnjuter statsunderstöd, skall, om han skadas genom olycksfall i arbete eller ådrager sig sådan yrkessjukdom, som avses i lagen om försäkring för vissa yrkessjukdomar, vara berättigad att i anledning härav erhålla ersättning av statsmedel. Ersättningen torde böra bestämmas av riksförsäkringsanstalten.

I övrigt torde med vissa undantag stadgandena i lagen om försäkring för olycksfall i arbete och lagen om försäkring för vissa yrkessjukdomar i tillämpliga delar böra gälla. Sålunda böra bland annat stadgandena rörande överklagande av riksförsäkringsanstaltens beslut hos försäkringsrådet vinna tillämpning.

I de *yttranden*, som i ärendet avgivits, hava de av riksförsäkringsanstalten sålunda angivna grunderna för anstaltens förslag i ämnet förklarats lämpliga eller lämnats utan erinran.

Sålunda har *socialstyrelsen* i sin egenskap av uppsiktsmyndighet över alkoholistvården framhållit, att anstaltsvård för alkoholister med fog kunde anses vara en vårdform, som ankomme på statsverket. De av staten härför anlitade organen vore visserligen endast i en del fall statliga anstalter, men även för de s. k. erkända och de enskilda anstalterna gällde, att driftskostnaderna åvilade staten, och kostnaderna för dessa anstalters anordnande hade också till stor del, i vissa fall helt och hållet, utgått av statsmedel. Vidare kunde erinras, att samtliga alkoholistanstalter stode under tillsyn av en statlig uppsiktsmyndighet samt att en mycket livlig kommunikation ägde rum mellan de olika slagen av anstalter i form av dels överflyttning mellan allmänna anstalter inbördes och dels permissioner från allmänna anstalter till enskilda sådana. Riksförsäkringsanstaltens antagande, att den föreslagna nyordningen från statsfinansiell synpunkt skulle bliva av ringa betydelse, vore riktigt, åtminstone i vad det avsåge alkoholistanstalterna. Under åren 1935 och 1936 hade nämligen å dessa anstalter förekommit endast ett eller möjligen två fall av sådan skada genom olycksfall, att ersättning av statsmedel skulle ha ifrågakommit, därest det remitterade förslaget gällt. Socialstyrelsen ansåge sig sålunda utan tvekan kunna tillstyrka

förslaget. På de i utredningen anförda skälen borde samma regler gälla för tvångsarbetare som för intagna å alkoholistanstalter.

Departementschefen.

Om man bortser från dem, som för vinnande av yrkesutbildning utföra arbete, omfattar den sociala olycksfallsförsäkringen endast dem, som mot avlöning användas till arbete för annans räkning. Denna huvudregel har ansetts innebära, att ett fritt avtal skall ha träffats rörande arbetets utförande.

Därest således en försumlig försörjare, under det han på grund av föreläggande enligt 71 § fattigvårdslagen eller 72 § barnavårdslagen utför honom å fattigvårdsanstalt ålagt arbete, genom olycksfall får sin arbetsförmåga minskad eller ljuter döden, utgår icke ersättning till honom eller hans efterlevande. Avsikten med ett dylikt föreläggande är icke, eller åtminstone icke i främsta rummet, att genom arbetet utfå ersättning för fattigvård, som lämnats den försörjningspliktiges hustru eller barn, ävensom för kost- och logi åt honom själv under vistelsen å anstalten, utan att förmå den försörjningspliktige att för framtiden fullgöra sina skyldigheter mot de anhöriga. Detta syfte blir emellertid förfelat i motsvarande mån som den försörjningspliktiges arbetsförmåga går förlorad genom olycksfall i det honom anvisade arbetet. Det torde därför redan ur det allmännas synpunkt framstå såsom önskvärt, att i dylikt fall ersättning beredes den skadade eller hans efterlevande. Härtill kommer att, då ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete eljest regelmässigt utgår, det måste kännas särskilt bittert för den enskilde att rätt till sådan ersättning icke förefinnes i fall då arbetet varit honom ålagt såsom ett tvång. Huruvida en försumlig försörjare, som annorstädes än å fattigvårdsanstalt fullgör honom anvisat arbete, skall anses inbegripen under olycksfallsförsäkringslagen synes tveksamt och måhända beroende på omständigheterna i det särskilda fallet. Därest lagen icke är tillämplig, göra sig samma önskemål gällande som de jag nyss angivit i fråga om de å fattigvårdsanstalter intagna försörjningspliktiga.

Detsamma torde även gälla beträffande å allmänna uppfostrings-, tvångsarbets- och alkoholistanstalter tvångsvis intagna. Också här är syftet med frihetsberövandet, åtminstone till väsentlig del, att under en lagligen fixerad, relativt kort tidsperiod söka av den omhändertagne göra en samhällsduglig medborgare. Föga överensstämmer det härmed, om åt den omhändertagne, sedan han som en direkt följd av det honom under behandlingen ålagda arbetet blivit för framtiden mer eller mindre arbetsoförmögen, överlåtes att efter utskrivningen söka reda sig helt på egen hand. I ett dylikt betraktelsesätt har man säkerligen att finna grunden till Kungl. Maj:ts beslut den 23 januari 1925, vari bland annat bestämts, att där fråga uppkomme om ersättning för skada i anledning av olycksfall, vilket drabbar någon, som undergår tvångsarbete eller enligt domstols förordnande är intagen å allmän uppfostringsanstalt, dylikt ärende skall underställas Kungl. Maj:ts prövning.

Den som är hemfallen åt alkoholmissbruk kan förekomma tvångsinternering genom att frivilligt ingå å allmän alkoholistanstalt. Därmed underkastar han sig i stort sett samma tvång att kvarstanna och utföra arbete å anstalten, som åvilar övriga där intagna. Den omständigheten, att själva intagningen skett frivilligt, bör ej medföra, att alkoholisten i nu förevarande hänseende blir sämre ställd, än om vederbörande myndighet nödgats tillgripa tvångsmedel för hans omhändertagande. Huruvida och i vad mån samma synpunkt bör anläggas i fråga om å enskilda alkoholistanstalter intagna, vilka icke kunna tvingas att där kvarstanna, synes nära sammanhänga med spörsmålet om formen för beredande av olycksfallsersättning i samtliga nu behandlade fall. Redan här vill jag emellertid framhålla, att även den, som frivilligt söker vård å en enskild alkoholistanstalt och sålunda besparar det allmänna omsorgen om sin person, såvitt möjligt icke bör därigenom lida någon rättsförlust.

De skäl, som förut anförts för att ersättning bör utgå, då någon skadats genom olycksfall i honom tvångsvis ålagt arbete, kunna icke åberopas som stöd för införande av rätt till motsvarande ersättning åt understödstagare enligt fattigvårdslagen och konvalescenter å sjukvårdsinrättningar. Här föreligger nämligen intet tvång att kvarstanna å anstalten, och arbetsskyldigheten har, i den mån den förefinnes och kan utkrävas, ett helt annat syfte än i tidigare av mig omnämnda fall. Med hänsyn härtill och då under den senare behandlingen av detta ärende icke från något håll uttalats önskemål om införande av en dylik rätt, finner jag icke anledning att i detta sammanhang närmare beröra denna fråga.

Sedan den sociala olycksfallsförsäkringen år 1929 genom särskild lagstiftning utvidgats till att omfatta jämväl försäkring för vissa yrkessjukdomar, torde den ersättning, varom nu är fråga, böra utgå även i anledning av sådan sjukdom.

Enligt rådande rättsuppfattning bör ersättning för olycksfall i arbete bekostas av den, för vilkens räkning arbetet bedrivits. En konsekvent tillämpning av denna regel skulle leda till, att den nu ifrågasatta ersättningen skulle bekostas i vissa fall av staten men eljest av landsting, kommun eller annan, för vilkens räkning arbetet kan anses ha blivit utfört. Då emellertid det arbete, varom här är fråga, icke bedrives i vinstsyfte utan har en utpräglat social karaktär, finner jag det fullt berättigat att, såsom jämväl i ärendet enhälligt förordats, staten åtager sig ersättningens fullgörande i samtliga dessa fall. Med hänsyn till det nu anförda vill jag också tillstyrka, att ett dylikt statens åtagande utsträckes till att omfatta jämväl de å statsunderstödda enskilda alkoholistanstalter intagna. Dessa anstalter drivas icke i vinstsyfte, och kostnaderna för verksamheten bestridas väsentligen med bidrag av statsmedel. Beträffande övriga enskilda alkoholistanstalter förefinnes däremot ingen garanti för att avgifterna icke bestämmas med hänsyn till påräknad vinst, och staten torde därför sakna anledning att i nu ifrågasatt form ekonomiskt stödja deras verksamhet.

I likhet med vad som gäller enligt kungörelsen den 30 november 1917

angående särskilda bestämmelser i fråga om tillämpning av olycksfallsförsäkringslagen å arbetare, som användas till arbete för statens räkning, samt förordningen den 18 juni 1927 om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, torde riksförsäkringsanstalten böra pröva frågor om ersättning i nu avsedda fall. Lämpligt synes då även vara, att författningen i ämnet så nära som möjligt överensstämmer med olycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkringslagarna.

Såsom framgår av det anförda, delar jag i allt väsentligt den uppfattning, som kommit till uttryck i riksförsäkringsanstaltens nu förevarande författningsförslag. Jag har därför låtit med ledning av förslaget och däröver avgivna yttranden inom socialdepartementet utarbeta förslag till författning i ämnet. Jag övergår nu till en närmare redogörelse för departementsförslaget.

Förslagets särskilda bestämmelser.

1 §.

För *riksförsäkringsanstaltens* motivering till sitt förslag, i vad avser dem som skola erhålla rätt till ersättning, har redogörelse tidigare lämnats. Anstalten har vidare beträffande 1 § i sitt förslag anfört följande.

Enligt den praxis, som utbildat sig vid tillämpning av olycksfallsförsäkringslagen, anses i regel såsom olycksfall i arbete sådana olycksfall, som drabba arbetaren inom arbetsområdet, även då han icke är sysselsatt med sitt egentliga arbete. I vissa fall, såsom i fråga om tjänare i hushåll, anses bostad hos arbetsgivaren höra till arbetsplatsen, och olycksfall, som inträffa i bostaden, bliva förty ofta att betrakta såsom olycksfall i arbete. Vid förläggning utom hemorten av vissa arbetare, t. ex. i de under statens arbetslöshetskommissions överinseende stående arbetslägren för ungdom, betraktas i allmänhet olycksfall, som på grund av vederbörande arbetares förläggning drabbar honom, såsom olycksfall i arbete. Enligt förordningen den 18 juni 1927 om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, skall militärtjänstgöring anses vara för handen under den tid, då den skadade för fullgörande av värnplikt eller tjänsteplikt nödgats uppehålla sig å viss ort eller i föreskriven ordning varit stadd på marsch eller annan färd eller då den skadade i annat fall än nyss nämnts varit stadd på färd till eller från militärtjänstgöringen samt färden föranletts av och stått i omedelbart samband med tjänstgöringen.

I analogi med nyss anförda praxis och författningsbestämmelse torde man böra anse att den, som på grund av föreläggande är intagen å arbetshem, alkoholistanstalt etc., bör vara berättigad till ersättning vid olycksfall under tid då han nödgas uppehålla sig inom anstaltens område, och detta även å t. ex. helgdag eller annan dag, då han tillfälligtvis ej är sysselsatt med arbete. Undantag kunna givetvis förekomma i vissa fall, då den skadade genom viss verksamhet för sitt eget nöje eller i sitt eget särskilda intresse framkallat olycksfallet. Vidare torde det ligga i sakens natur att ersättning bör utgå för olycksfall, som drabbar en person under färd, vilken han enligt föreläggande av vederbörande myndighet företager i och för intagning i anstalt, eller då han genom polismyndighets försorg inställes å anstalt.

Skulle i något fall komma att inträffa, att, ehuru enligt den ifrågasatta författningen olycksfall i arbete befinnes ej vara för handen, omständigheterna dock äro sådana, att ersättning anses böra utgivas av statsmedel, lära särskilda åtgärder därför det oaktat böra stå öppna för Kungl. Maj:t.

I yttrandena har *socialstyrelsen* gent emot den av riksförsäkringsanstalten föreslagna beteckningen »alkoholistanstalt, vilken åtnjuter statsunderstöd» erinrat, att densamma icke vore en fullt tillfredsställande sammanfattning av statliga och statsunderstödda alkoholistanstalter. En mera adekvat beteckning vore »allmän eller statsunderstödd enskild alkoholistanstalt». Vidare lämnade bestämningen »är intagen å — — — alkoholistanstalt» rum för tvekan i vad avsåge försökspermitterade, andra permitterade och övriga frånvarande från sådan anstalt. Tre olika alternativ till tolkning kunde ifrågakomma, nämligen att en person vore »intagen» 1) endast så länge han befunne sig inom anstaltens område, 2) när han befunne sig inom anstaltens område samt under lovlig resa från anstalten till plats för permission, sjukhusvård o. d. (däremot icke under återresa till anstalten) samt 3) från den stund han blivit intagen å anstalten till dess han formligen utskrivits. Av dessa alternativ torde det andra vara det från vårdsynpunkt lämpligaste. Vilken tolkning som än upptoges, torde det vara erforderligt, att riksförsäkringsanstalten erhölle auktoritativ anvisning härom för sin prövning av ifrågavarande ersättningsfall, vilket lämpligen syntes kunna ske i propositionen till riksdagen.

Försäkringsrådet har yttrat följande.

Av vad riksförsäkringsanstalten anfört i sin motivering synes framgå, att anstalten tänkt sig, att uttrycket »i arbete» i de föreslagna författningarna med avseende å räckvidden närmast skulle få en innebörd, motsvarande militärtjänstgöring i förordningen den 18 juni 1927 om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring. Då begreppet »militärtjänstgöring« har större räckvidd än olycksfallsförsäkringslagens begrepp »i arbete», skulle »i arbete» få tolkas på annat sätt i de föreslagna författningarna än i olycksfallsförsäkringslagen, vilket icke torde vara lämpligt. Ersättning för olycksfall bör enligt rådets mening utgå, då detsamma inträffat i anstalt eller å den plats, där arbetsskyldigheten eljest fullgöres, samt på väg till eller från anstalten eller platsen, försåvitt olycksfallet icke inträffat under sådana omständigheter, att ersättningsrätt skäligen bör vara utesluten. »I arbete» bör därför i båda författningsförslagen utgå och i 1 § av förslagen eller i särskild paragraf ersättas med en mening av nämnda innebörd. Ersättning skulle sålunda i allmänhet icke utgå, då olycksfallet härleder sig av handlande i eget intresse. — Med nyssnämnda ändring torde stadgandet i sista stycket av 1 § i förslagen bliva överflödigt.

Styrelsen för statens tvångsarbetsanstalt i Landskrona har föreslagit, att för vinnande av en noggrannare precisering av förordningens tillämpningsområde och till undvikande av tveksamhet i fråga om rätt till ersättning för olycksfall, som drabbade intagen på resa eller under kortare permission för anskaffning av arbete, i 1 § måtte i en ny andra punkt stadgas, att ersättning borde utgå, där den intagne utförde arbete för anstaltens räkning eller eljest vistades å anstalten eller befunne sig på resa till eller från anstalten, där resan vore honom förelagd eller företagits med anstaltens medgivande.

Styrelsen för alkoholistanstalten Västkusthemmet har ansett önskvärt, att föreskrifter gåves rörande olycksfall i arbete eller yrkessjukdom, som ådragits då å alkoholistanstalt intagen åtnjöte försökspermission enligt 41 § alkoholist-

lagen. En försökspermitterad borde i görligaste mån beredas arbete utom anstalten, antingen för egen räkning eller hos annan, vadan anstalten gent emot honom icke intoge samma ställning i arbetshänseende under försökspermissionen som under den övriga intagningstiden.

Styrelsen för alkoholistanstalten Hagbyhemmet har ansett det böra beträffande de å alkoholistanstalt intagna klart utsägas, att ersättningen icke avsåge olyckor under permission och försökspermission, då vederbörande befunne sig utom anstaltspersonalens övervakning, eller under resor från och till anstalten i anledning av permissionen.

Departementschefen.

Redan i den allmänna motiveringen har jag angivit, vilka personer enligt min mening böra omfattas av rätten till ersättning. Vad jag härutinnan förordat överensstämmer med riksförsäkringsanstaltens förslag, dock att jämväl medtagits försörjningspliktig, som jämlikt 76 § fattigvårdslagen eller 72 § barnavårdslagen å kronohäkte förrättar honom ådömt tvångsarbete. Vidare har jag ansett sagda förslag böra jämkas med hänsyn därtill, att ett arbetshem är en fattigvårdsanstalt samt att en av staten inrättad alkoholistanstalt icke kan sägas åtnjuta statsunderstöd.

En å anstalt intagen kan i vissa fall erhålla tillstånd att vistas utom anstalten. Sålunda kan styrelsen för allmän uppfostringsanstalt överlämna elev till fostran och utbildning utom anstalten eller utskriva honom på prov, och styrelsen för allmän alkoholistanstalt äger bevilja i anstalten intagen försökspermission. Därest den intagne under dylik vistelse utom anstalten utför arbete för annans räkning, torde han i regel vara att anse såsom arbetare enligt olycksfallsförsäkringslagen och således härutinnan icke sämre ställd, än om han blivit slutligt utskriven från anstalten. Vid sådant förhållande synes den nu ifrågasatta ersättningen böra utgå endast då olycksfall eller yrkessjukdom drabbat en å anstalt intagen under hans vistelse å anstalten. Härutinnan har ett förtydligande av riksförsäkringsanstaltens förslag befunnits erforderligt.

Såsom förutsättning för att ersättning i anledning av skada till följd av olycksfall skall utgå har i sagda förslag angivits, att olycksfallet drabbat någon i arbete. Av motiveringen till förslaget framgår, att uttrycket »i arbete» avsetts skola i tillämpningen erhålla en mycket vid innebörd. Därjämte skall enligt 1 § andra stycket i riksförsäkringsanstaltens förslag, om skäl föreligger till utgivande av ersättning i anledning av olycksfall, som ej avses i första stycket, Konungen äga besluta om sådan ersättning. Med hänsyn till de av försäkringsrådet gjorda erinringarna emot utformningen av dessa bestämmelser har i departementsförslaget som huvudregel i stället stadgats, att ersättning alltid skall utgå där vederbörande under vistelsen å anstalten skadas till följd av olycksfall. Hit torde även kunna hänföras om någon råkar ut för ett olycksfall under det han i ett påbjudet eller eljest lovligt ärende tillfälligtvis uppehåller sig utom anstaltens område. Vid behandlingen av 7 § departementsförslaget skall jag redogöra för de undantag

från nyssnämnda huvudregel, vilka ansetts erforderliga. Då regeln i fråga icke kan tillämpas å den, som annorstädes än å fattigvårdsanstalt fullgör honom jämlikt 71 § fattigvårdslagen eller 72 § barnavårdslagen anvisat arbete, har i departementsförslaget angivits, att beträffande sådan arbetsskyldig rätt till ersättning föreligger, om han å arbetsstället skadas till följd av olycksfall.

Även för rätt till yrkessjukdomsersättning förutsättes enligt departementsförslagets ordalydelse allenast, att vederbörande ådragit sig sjukdomen under vistelsen å anstalten eller arbetsstället. Av själva begreppet yrkessjukdom följer emellertid, att ingen kan ådraga sig sådan sjukdom annorledes än vid utförande av arbete.

Med olycksfall, som drabbar någon under vistelse å anstalt eller arbetsställe, har i andra stycket i departementsförslaget likställts olycksfall vid färd till eller från anstalten eller arbetsstället, där färden föranledes av och står i omedelbart samband med intagningen eller arbetsanvisningen. Stadgandet härom överensstämmer nära med motsvarande stadgande i 1 § olycksfallsförsäkringslagen och 2 § 2 mom. förordningen om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring.

Tredje stycket i departementsförslaget motsvarar, med någon jämkning i ordalagen, första stycket andra och tredje punkterna i riksförsäkringsanstaltens förslag. Emellertid har tillika uppmärksammats, att jämlikt 6 och 7 §§ olycksfallsförsäkringslagen beslutanderätten i vissa ersättningsfrågor tillkommer försäkringsrådet.

2 §.

Som motivering till denna § i sitt förslag har *riksförsäkringsanstalten* anfört följande.

Givet torde vara, att sjukpenning och livränta ej böra utgivas till skadad person under den tid han efter olycksfallet fortfarande vistas inom anstalt, som nu är ifråga. Det synes ej heller skäligt att, om han av anledning, som i 1 § nämnts, åter intages å fattigvårdsanstalt eller arbetshem eller intages å allmän uppfostringsanstalt, tvångsarbetsanstalt eller alkoholistanstalt, sjukpenning eller livränta av statsmedel skall utgå till honom, ej heller om han undergår frihetsstraff eller hålles häktad. Då det här ej sällan gäller asociala individer, som gång på gång intagas å till exempel tvångsarbetsanstalter och alkoholistanstalter eller ådömas frihetsstraff, torde en dylik inskränkning vara befogad.

Däremot synes en bestämmelse böra införas, som inrymmer möjlighet för riksförsäkringsanstalten att låta livränta eller del därav utgå till anhöriga, som i händelse av den skadades död varit berättigade till livränta. Detta synes påkallat exempelvis, när sådana anhöriga åtnjutit underhåll av dylik livränta under tid, då livräntetagaren ej varit intagen å anstalt etc.

Det kunde ifrågasättas, att livränta till efterlevande skulle utgivas först från den tidpunkt, då den omkomne, om han levat, skulle blivit utskriven från eller eljest i vederbörlig ordning lämnat anstalt, där han var intagen. Enär denna tidpunkt, till exempel i fråga om å alkoholistanstalter intagna, ofta ej kan i förväg bestämmas, och intagningen på anstalt för övrigt i regel endast avser en relativt kort tid, synes skäligt att olycksfallsförsäkringslagens bestämmelser följas och livränta sålunda utgives från dödsfallet.

I yttrandena har framhållits följande.

Försäkringsrådet har påpekat, att i riksförsäkringsanstaltens förslag beteckningen »den skadade» använts både på den, som skadats till följd av olycksfall, och på den, som ådragit sig yrkessjukdom. Därför syntes i tydlighetens intresse ingressen till 2 § böra erhålla exempelvis följande lydelse: »Den, som under i 1 § angivna tid skadats till följd av olycksfall eller ådragit sig yrkessjukdom (den skadade) — — —». — Av lydelsen utav första stycket framginge icke fullt klart vem »vederbörande» vore i sådant fall, då person, vilken efter föreläggande av fattigvårdsstyrelse intagits å arbetshem och där drabbats av skada samt sedan vistades i hemkommunen eller å fattigvårdsanstalt, i hemkommunen eller å anstalten komme i behov av läkarvård på grund av skadan. Förtydligande härutinnan kunde lämpligen ske i samband med de närmare föreskrifter, som enligt 9 § skulle komma att utfärdas. — Bestämmelsen i 2 § andra stycket borde gälla även då den skadade vore intagen i interneringsanstalt för återfallsförbrytare eller vårdanstalt för förminskat tillräkneliga förbrytare.

Jämväl *fångvårdsstyrelsen* har gjort en erinran i sist angivna hänseende samt har därvid tillika påpekat, att den 18 juni 1937 utfärdats lag om förvaring och internering i säkerhetsanstalt, avsedd att ersätta hittills gällande, den 22 april 1927 utfärdade lagar om förvaring av förminskat tillräkneliga förbrytare och om internering av återfallsförbrytare. När lagen den 18 juni 1937 trädde i kraft, vilket skulle ske den dag Konungen förordnade, borde den av styrelsen förordade bestämmelsen i 2 § andra stycket nu förevarande författningsförslag i stället avse den, som vore intagen i säkerhetsanstalt.

Styrelsen för statens uppfostringsanstalt å Bona har framhållit, att en å allmän uppfostringsanstalt intagen elev kunde tills vidare eller för viss tid överlämnas till enskild vård och tillsyn eller anställas i tjänst eller yrke. Det borde tagas under övervägande, huruvida icke ett förtydligande av förslaget borde ske i så måtto, att hinder icke mötte för att elev tillerkänd livränta finge utgå under den tid eleven vistades utom anstalten utan att vara därifrån definitivt utskriven.

Även *styrelsen för alkoholistanstalten Västkusthemmet* har ansett det böra av författningen i ämnet tydligt framgå, huruvida indragningen av livräntan skulle avse endast den tid, då den skadade vistades å anstalten, eller även den tid, då han såsom försökspermitterad vistades utom anstalten men alltjämt kvarstode såsom intagen. Vidare kunde ifrågasättas, om icke ersättning borde kunna indragas jämväl utan samband med anstaltsvistelse, därest den skadade vore hemfallen å alkoholmissbruk och som följd därav använde ersättningen på ett olämpligt sätt.

Departementschefen.

I anledning av försäkringsrådets påpekande har beteckningen »den skadade» i departementsförslaget ersatts med »den skadade eller sjuke».

Att ersättning i form av sjukpenning eller livränta icke bör utgå för tid, varunder den skadade eller sjuke av anledning, som i 1 § sägs, vistas å an-

stalt eller häkte och därstädes erhåller full försörjning, bör uppenbarligen gälla såsom allmän regel. Detsamma bör vara fallet, då den skadade eller sjuke undergår frihetsstraff, hålles häktad eller är intagen å vårdanstalt för förminskat tillräkneliga förbrytare, interneringsanstalt för återfallsförbrytare eller säkerhetsanstalt. Enär förstnämnda båda slag av anstalter komma att upphöra då lagen om förvaring och internering i säkerhetsanstalt enligt Konungens förordnande träder i kraft, har i departementsförslagets författningstext föreskrivits, att sjukpenning eller livränta icke skall utgivas till den skadade eller sjuke för tid, varunder han är intagen å säkerhetsanstalt, varjämte i en särskild övergångsbestämmelse stadgats, att vad i förordningen sägs om säkerhetsanstalt skall, intill dess lagen om förvaring och internering i säkerhetsanstalt trätt i kraft, avse vårdanstalt för förminskat tillräkneliga förbrytare och interneringsanstalt för återfallsförbrytare. Av departementsförslaget torde tydligt framgå, att ersättningen skall utgå för tid, varunder elev å uppfostringsanstalt är överlämnad till fostran och utbildning utom anstalten eller är utskriven på prov, ävensom för tid, varunder å alkoholistanstalt intagen åtnjuter permission. Vidare må framhållas, att den, som enligt någon av lagarna om förvaring och internering å säkerhetsanstalt, om förvaring av förminskat tillräkneliga förbrytare och om internering av återfallsförbrytare utskrivits på prov, icke längre är att anse såsom intagen å vederbörande anstalt. Det i ett av yttrandena framförda förslaget, att ersättning måtte indragas, därest den skadade vore hemfallen åt alkoholmissbruk och som följd därav använde ersättningen på olämpligt sätt, har jag icke ansett mig böra biträda. Samhällets reaktion i ett dylikt fall torde i stället böra vara att, där rättelse icke vinnes och förutsättningar för en dylik åtgärd i övrigt äro för handen, föranstalta om vederbörandes intagande å alkoholistanstalt, därvid enligt departementsförslaget ersättningen upphör att utgå.

Då jag icke har något att erinra mot riksförsäkringsanstaltens av billighetsskäl förestavade förslag till undantag från nyss behandlade regel om indragning av livränta, upptar departementsförslaget i tredje stycket en dylik undantagsbestämmelse.

3 §.

Riksförsäkringsanstalten har beträffande 3 § i sitt förslag anfört följande.

Den skadades årliga arbetsförtjänst torde som regel böra bestämmas till belopp, som prövas skäligt med hänsyn till avlöningen under året närmast före olycksfallet eller sjukdomens yppande för en arbetare med samma arbetsförmåga som den skadade i det yrke han hade vid intagandet i anstalten eller påbörjandet av honom förelagt arbete, eller om den skadade då icke hade visst yrke, med hänsyn till avlöningen under sagda år för en med den skadade jämförlig arbetare i allmänhet i den ort inom landet, där han senast arbetat eller haft sin verksamhet, eller om någon sådan ort icke kan påvisas, i den ort, där olycksfallet inträffat eller sjukdomen yppats. Emellertid torde i övrigt stadgandena i 9 § olycksfallsförsäkringslagen i tillämpliga delar böra iakttagas. Sålunda böra till exempel i fråga om minderårig bestämmelserna om skälighetsprövning principiellt komma till användning. Beträffande en person, som skadat sig kort tid efter intagandet i anstalt och under en del av året före olycksfallet haft arbete hos arbetsgivare, bör givetvis hänsyn tagas till hans arbetsförtjänst under sådan tid.

Beträffande ersättningens storlek torde den avvikelse från olycksfallsförsäkringslagen böra gälla att ersättningen icke får vara större än den, som utgår till värnpliktiga i allmänhet. På grund härav torde den årliga arbetsförtjänst, efter vilken ersättningen beräknas, böra i enlighet med bestämmelsen i 8 § b) av 1927 års militärersättningsförordning maximeras till 1,764 kronor.

I de avgivna yttrandena har förslaget i denna del givit anledning till följande erinringar.

Försäkringsrådet har funnit den för yrkesarbetare föreslagna specialregeln kunna leda till för den skadade obefogat förmånligt resultat med hänsyn till, bland annat, att i förslaget avsedda personer före intagandet å anstalt eller arbetsföreläggandets realiserande på annat sätt i allmänhet stått på en lägre arbetsförtjänstnivå än övriga personer i samma yrke. Beträffande skadad, som vid nämnda tidpunkt icke haft något yrke och för vilken icke kunde påvisas ort, där han senast arbetat eller haft sin verksamhet, hade riksförsäkringsanstalten föreslagit, att arbetsförtjänsten skulle bestämmas med hänsyn till avlöningen i den ort, där olycksfallet inträffat eller sjukdomen yppats. Då anstalterna ofta vore belägna i städer eller samhällen med högre arbetsförtjänster än övriga delar av landet, skulle sådana personer på grund av denna regel kunna komma att få högre ersättningar än personer, för vilka en bestämd verksamhetsort kunde påvisas, vilket torde vara oriktigt, allrahelst som denna bestämmelse torde komma att tillämpas på asociala personer, som icke ägde stadig hemvist och sällan utförde något arbete. Mot nu anförda olägenheter funnes visserligen ett korrektiv i bestämmelsen, att den årliga arbetsförtjänsten, i den mån densamma överstege 1,764 kronor, icke skulle tagas i beräkning. Detta vore emellertid icke tillräckligt. Försäkringsrådet, som ansåge 9 § olycksfallsförsäkringslagen giva möjlighet till individuellt bedömande med hänsyntagande till nu berörda synpunkter, har därför föreslagit, att första stycket i 3 § riksförsäkringsanstaltens förslag finge utgå.

Styrelsen för alkoholistanstalten Västkusthemmet har framhållit, att det i vissa fall torde ställa sig svårt att enligt de föreslagna reglerna bestämma ersättningsbeloppet, enär många intagna hörde till de vagabonderande alkoholisterna, vilka kanske under en följd av år icke brytt sig om att arbeta, även om tillfälle givits.

Departementschefen.

I enlighet med vad försäkringsrådet förordat saknar departementsförslaget motsvarighet till 3 § första stycket i riksförsäkringsanstaltens förslag. Detta har föranlett viss omformulering av den från andra stycket av samma paragraf hämtade maximeringsbestämmelsen.

4 §.

Som motivering till 4 § i sitt förslag har *riksförsäkringsanstalten* framhållit, att från den ifrågasatta ersättningen borde avdragas understöd, som eljest utginge av statsmedel på grund av olycksfall, samt att härvid bestäm-

melserna i 11 § olycksfallsförsäkringslagen torde erhålla motsvarande tillämpning.

Förevarande paragraf i riksförsäkringsanstaltens förslag har i de avgivna yttrandena lämnats utan erinran.

Departementschefen.

4 § i departementsförslaget är, med vissa i huvudsak formella jämkningar, avfattad i överensstämmelse med vad riksförsäkringsanstalten föreslagit.

5 och 6 §§.

Riksförsäkringsanstalten har i motiven till sitt förslag beträffande 5 och 6 §§ anfört följande.

Stadgandet i 20 § olycksfallsförsäkringslagen rörande underrättelse om olycksfallet till arbetsgivaren eller den, som å hans vägnar förestår arbetet, kan här ej direkt tillämpas. Emellertid synes en motsvarande bestämmelse om skyldighet att underrätta föreståndare för anstalt eller, beträffande den, som förelagts arbete utom anstalt, fattigvårdsstyrelse eller barnavårdsnämnd om inträffat olycksfall, respektive yrkessjukdom, kunna vara lämplig, så att den skadade i varje fall erhåller erforderlig vård. Ej minst synes detta vara av betydelse i fråga om yrkessjukdom.

Anmälan om olycksfall bör göras till riksförsäkringsanstalten av föreståndare för anstalt eller beträffande den, som förrättar honom ålagt arbete utanför anstalt, av vederbörande fattigvårdsstyrelse eller barnavårdsnämnd. Närmare bestämmelser i ämnet böra meddelas av Kungl. Maj:t.

I yttrandena har ingen erinran framförts mot dessa paragrafer i riksförsäkringsanstaltens förslag.

Departementschefen.

Vid den inom departementet verkställda granskningen hava i nu förevarande paragrafer vissa jämkningar av väsentligen formell natur blivit vidtagna.

7 §.

Riksförsäkringsanstalten har erinrat, att enligt 25 § olycksfallsförsäkringslagen ersättning i vissa fall kan skäligen nedsättas. Därutöver syntes på grund av de särskilda förhållanden, varom här vore fråga, möjlighet böra lämnas riksförsäkringsanstalten att, då olycksfall föranletts av att den skadade begått brottslig handling eller åsidosatt gällande föreskrifter till ordningens upprätthållande, icke blott nedsätta sjukpenning eller livränta utan även bestämma, att ersättning ej alls skulle utgå till den skadade.

I yttrandena har allenast *försäkringsrådet* förordat viss ändring i 7 § riksförsäkringsanstaltens förslag, nämligen att orden »bestämmelse meddelas» måtte ersättas med »beslutas».

Departementschefen.

Till skillnad från riksförsäkringsanstaltens förslag men i överensstämmelse med vad försäkringsrådet härutinnan förordat har i 1 § departementsförslaget icke såsom förutsättning för rätt till ersättning för skada i anledning av olycks-

fall angivits, att olycksfallet inträffat i arbete. Emellertid bör icke en å anstalt intagen tillerkännas rätt till ersättning för varje skada, som han genom olycksfall ådrager sig under vistelsen å anstalten. Såsom riksförsäkringsanstalten framhållit, gäller detta särskilt, då den skadade genom viss verksamhet för sitt eget nöje eller i sitt eget särskilda intresse framkallat olycksfallet. Uppenbarligen med hänsyftning på dylika omständigheter har också försäkringsrådet vid behandlingen av 1 § i riksförsäkringsanstaltens förslag — jämte det rådet ansett uttrycket »i arbete» icke böra begagnas — förordat en bestämmelse därom, att ersättning skulle utgå endast försåvitt olycksfallet icke inträffat under sådana omständigheter, att ersättningsrätt skäligen borde vara utesluten. En bestämmelse av i huvudsak denna innebörd har införts i 7 § departementsförslaget. Såtillvida skiljer sig emellertid nämnda bestämmelse i sakligt hänseende från den av försäkringsrådet förordade, att även skälig nedsättning av ersättningen kan ifrågakomma samt att bestämmelsen endast gäller ersättning till den skadade själv, icke ersättning till efterlevande i händelse olycksfallet medfört den skadades död. Anledning torde nämligen knappast förefinnas att meddela strängare bestämmelser för nu avsedda fall än för dem, vilka i övrigt behandlas i denna paragraf.

8 §.

Därest någon annorstädes än å fattigvårdsanstalt, exempelvis hos enskild arbetsgivare, fullgör honom jämlikt 71 § fattigvårdslagen eller 72 § barnavårdslagen anvisat arbete, torde, såsom jag i den allmänna motiveringen framhållit, möjlighet kunna föreligga för att han är att anse såsom arbetare enligt olycksfallsförsäkringslagen. I sådant fall bör han givetvis icke utöver ersättning enligt sagda lag eller yrkessjukdomsförsäkringslagen erhålla ersättning jämväl enligt den nu föreslagna förordningen.

9 §.

Denna paragraf i departementsförslaget, vilken saknar motsvarighet i riksförsäkringsanstaltens förslag, är föranledd av ett påpekande av *försäkringsrådet,* att författningen borde innehålla ett stadgande, motsvarande 8 § andra stycket yrkessjukdomsförsäkringslagen.

Rubriken.

För vinnande av möjligast korta och enkla rubricering har den ifrågasatta författningen betecknats »Förordning om olycksfalls- och yrkessjukdomsersättning åt tvångsarbetare m. fl.».

Övergångsbestämmelserna.

Vid tidigare lagstiftning rörande ersättning för olycksfallsskada eller yrkessjukdom ha — om man bortser från förordningen den 1 juni 1923 angående ersättning av statsmedel för skada till följd av olycksfall, som förorsakats av krigsförhållandena under 1914—1919 års världskrig — städse meddelats sådana bestämmelser, att ny författning icke blivit tillämplig i fråga om olycksfall som inträffat eller sjukdom som yppats före författningens ikraft-

trädande. Även *riksförsäkringsanstaltens* förslag upptar ett dylikt stadgande, men anstalten har av billighetsskäl tillika föreslagit, att Konungen skulle för särskilt fall äga medgiva ersättning i anledning av äldre olycksfallsskada eller yrkessjukdom. Riksförsäkringsanstalten har erinrat, att då genom lagen den 14 juni 1933, nr 349, vilken trädde i kraft den 1 januari 1934, elever vid anstalter för yrkesutbildning kunde förklaras vara att anse såsom arbetare enligt olycksfallsförsäkringslagen, Kungl. Maj:t i samband därmed erhöll bemyndigande att tillerkänna elev vid statlig anstalt för yrkesutbildning ersättning för skada till följd av olycksfall, som drabbat eleven före den 1 januari 1934. Jag hänvisar härutinnan till propositionen nr 175 vid 1933 års riksdag och till riksdagens skrivelse samma år nr 308.

Riksförsäkringsanstaltens förslag i denna del har i *yttrandena* lämnats utan erinran.

Departementschefen.

Det har synts mig lämpligt, att den nu föreslagna förordningen träder i kraft den 1 juli 1938. Såsom regel torde böra gälla, att förordningen ej skall äga tillämpning i fråga om olycksfall som inträffat eller sjukdom som yppats före nämnda dag. Billigheten talar emellertid för att åt Kungl. Maj:t beredes möjlighet att besluta om undantag från denna regel. Detta synes dock — i likhet med vad som förutsattes, då Kungl. Maj:t erhöll ett motsvarande bemyndigande i fråga om elever vid statliga anstalter för yrkesutbildning — böra ske endast där icke alltför lång tid förflutit från det olycksfallet inträffat eller sjukdomen yppats.

I enlighet med vad jag tidigare anfört har i en särskild övergångsbestämmelse stadgats, att vad i förordningen sägs om säkerhetsanstalt skall, intill dess lagen om förvaring och internering i säkerhetsanstalt trätt i kraft, avse vårdanstalt för förminskat tillräkneliga förbrytare och interneringsanstalt för återfallsförbrytare.

Fångar m. fl.

Gällande bestämmelser.

Enligt 2 § lagen den 24 mars 1916 angående verkställighet av straffarbete och fängelsestraff skall den, som undergår straffarbete, hållas till arbete, som av vederbörande fångvårdsmyndighet för honom bestämmes. Där så lämpligen kan ske, skall arbetet vara av beskaffenhet att bereda fången tillfälle till förkovran i hans yrke eller till annan utbildning, som kan främja utsikterna för honom att efter frigivningen försörja sig. Till andel i inkomst för arbetet äger han ej rätt; dock kan för flit och ordentlighet i arbetet i förening med gott uppförande arbetspremie tilldelas honom. I 3 § samma lag stadgas, bland annat, att då fånge undergår antingen omedelbart för brott ålagt fängelse eller därmed förenat fängelse, vartill ådömda böter förvandlats, är han pliktig sysselsätta sig med lämpligt arbete. Undergår fången straff i enrum, må han själv förskaffa sig sådant arbete, och äger han, där arbetet medför inkomst, behålla denna för egen räkning. Begagnar

fången sig icke av nämnda rätt eller undergår han straff i gemensamhet, skall av vederbörande fångvårdsmyndighet arbete tilldelas honom, och skall han av arbetsinkomsten erhålla andel enligt särskilda bestämmelser.

Enligt 8 § lagen den 15 juni 1935 om ungdomsfängelse, vilken lag jämlikt Kungl. Maj:ts tidigare innevarande dag på föredragning av chefen för justitiedepartementet meddelade beslut skall träda i kraft den 1 januari 1938, skall den, som undergår ungdomsfängelse, hållas till arbete, som av anstaltens styresman bestämmes. Arbetet skall vara av beskaffenhet att bereda den dömde tillfälle till sådan teoretisk och praktisk utbildning i hantverk eller annat yrke, som kan främja utsikterna för honom att efter utskrivningen försörja sig. Å anstalt intagen må såsom uppmuntran och belöning för flit och välförhållande kunna tilldelas arbetspremie.

Lagen den 22 april 1927 om verkställighet av förvaring av förminskat tillräkneliga förbrytare samt av internering av återfallsförbrytare innehåller i 1 § bestämmelse därom, att den, som förvaras i vårdanstalt för förminskat tillräkneliga förbrytare eller är intagen i interneringsanstalt för återfallsförbrytare, skall sysselsättas med arbete, som, i den mån så lämpligen kan ske, bör innefatta övning i sådan färdighet, varigenom utsikterna underlättas för honom att, om han utskrives, kunna försörja sig. I 2 § samma lag stadgas, bland annat, att viss andel av inkomsten av den förvarades eller internerades arbete skall tillgodoföras honom, och att dessutom arbetspremie må kunna tilldelas honom för flit och ordentlighet i förening med gott uppförande. I samband med utfärdandet den 18 juni 1937 av lagen om förvaring och internering i säkerhetsanstalt har utfärdats en lag, varigenom, bland annat, 1 § lagen om verkställighet av förvaring av förminskat tillräkneliga förbrytare samt av internering av återfallsförbrytare erhållit ändrad lydelse. Lagändringen, som träder i kraft den dag Konungen förordnar, innebär endast, att orden »den, som förvaras i vårdanstalt för förminskat tillräkneliga förbrytare eller är intagen i interneringsanstalt för återfallsförbrytare» ersatts med »den som undergår förvaring eller internering i säkerhetsanstalt».

Häktad person skall enligt 19 § 26 mom. promulgationsförordningen till strafflagen ej till arbete tvingas. Vill han arbeta, have där lov till, om han själv förskaffar sig tjänligt arbete eller tillgång därtill finnes inom häktet.

Beträffande fångar m. fl. hava redan tidigare vissa bestämmelser varit gällande, som berättiga dem till ersättning vid olycksfall i arbete.

Sålunda stadgas i 19 § 25 mom. promulgationsförordningen till strafflagen, att häktad person, som blir sjuk, skall på allmän bekostnad njuta vård och läkemedel efter sjukdomens beskaffenhet. Kan han ej vårdas inom häktet, skall han förvaras å annat ställe, där han kan njuta tjänlig vård. Redan enligt detta stadgande — som torde få anses tillämpligt även i fråga om den, som undergår frihetsstraff — synes alltså fånge, så länge frihetsstraffet varar, vara tillförsäkrad vård jämväl för skada genom olycksfall.

I reglemente den 8 augusti 1842 för kronoarbetskåren, § 36, stadgades, att om kronoarbetskarl så svårt skadades under arbete, att han därigenom bleve oförmögen att försörja sig själv, skulle nödigt understöd av allmänna

medel tillerkännas honom, därest skadan tillkommit i kronans tjänst. Beträffande understödets belopp skulle detsamma enligt Kungl. Maj:ts brev den 19 juni 1844 utgå med 48 riksdaler banko då fången blivit alldeles oförmögen att försörja sig med arbete, med 24 riksdaler banko då han förlorat bruket av en eller flera kroppsdelar eller på annat sätt blivit illa skadad men likväl kunde i någon mån genom arbete bidraga till sin bärgning, samt med 12 riksdaler banko vid mindre kroppsskador, som endast i ringa mån verkade till förminskande av arbetsförmågan. Vidare föreskrevs genom Kungl. Maj:ts brev den 8 oktober 1851, att nyssnämnda bestämmelser skulle tillämpas å varje annan för brott eller försvarslöshet till allmänt arbete dömd person, som genom skada, ådragen under arbetet, berövades förmågan att livnära sig själv.

På grund av penningvärdets fall ansågs emellertid berörda understöd ej motsvara skälig gottgörelse för den nedsättning i arbetsförmågan, som fånge kunde hava ådragit sig. Med hänsyn härtill brukade Kungl. Maj:t efter framställning av fångvårdsstyrelsen genom för varje särskilt fall fattat beslut bemyndiga styrelsen att till den skadade utbetala högre ersättning. Efter tillkomsten av lagen den 5 juli 1901 om ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete samt lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete bestämdes ersättningen i allmänhet enligt vissa i dessa lagar stadgade grunder.

Såsom tidigare omnämnts avgåvo fångvårdsstyrelsen och riksförsäkringsanstalten efter uppdrag av Kungl. Maj:t den 21 september 1923 förslag rörande ersättning i vissa fall för skada i anledning av olycksfall, som drabbat fånge eller tvångsarbetare.

Enligt sitt förut omnämnda beslut den 23 januari 1925 fann emellertid Kungl. Maj:t förslaget icke föranleda annan åtgärd än att Kungl. Maj:t bestämde, att där fråga uppkomme om ersättning för skada i anledning av olycksfall, vilket drabbade någon, som underginge frihetsstraff eller tvångsarbete eller hölles häktad eller enligt domstols förordnande vore intagen å allmän uppfostringsanstalt, dylikt ärende skulle i varje fall underställas Kungl. Maj:ts prövning.

I enlighet med nyssnämnda beslut har Kungl. Maj:t i ett flertal fall tillerkänt fångar ersättning för olycksfall. Möjlighet till ersättning synes enligt beslutets ordalydelse kunna föreligga även där olycksfallet icke inträffat i arbete. I tillämpningen har ersättning tillerkänts t. ex. fånge, som skadats under gymnastikövning. I övrigt hava vid behandlingen av ersättningsfrågor i huvudsak följts olycksfallsförsäkringslagens principer, dock att sedan 1928 den årliga arbetsförtjänsten beräknats högst till 1,764 kronor, motsvarande det belopp, som enligt förordningen den 18 juni 1927 angående ersättning för kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, fastställts som arbetsförtjänst för vanlig värnpliktig. Ersättning har utgivits först från strafftidens slut. I anledning av dödsfall torde i intet fall ersättning hava lämnats. Vid beviljande av livränta har Kungl. Maj:t i vissa fall föreskrivit, att livräntan icke skall utgå för tid, varunder den skadade framdeles kunde komma att vara friheten förlustig eller omhändertagen å fattigvårds- eller sjukvårdsinrättning.

1923 års förslag.

I sin skrivelse den 21 september 1923 redogjorde *fångvårdsstyrelsen* och *riksförsäkringsanstalten* till en början för då gällande bestämmelser rörande arbetsskyldighet för fångar och häktade personer samt framhöllo i anslutning härtill, att dessa bestämmelser ej kunde anses medföra tillämpning av olycksfallsförsäkringslagen, så att staten vore att anse som arbetsgivare för fångar. Rättvisan och billigheten i att fånge på det sätt hölles skadeslös för följderna av olycksfall, som drabbade honom under föreskrivet arbete, att han därav ej hindrades i sin förvärvsförmåga efter frigivningen, syntes emellertid tydlig. Att arbetet vore en del eller en följd av det ådömda straffet kunde härvid icke tillerkännas någon inverkan, då ju straffet ingalunda hade till ändamål att förvärra eller försvåra den straffades framtid efter frigivningen, utan fastmer samhällets hjälp då ofta erfordrades för hans redliga försörjning. Vore det sålunda klart, att i sådana fall samhället, såsom hittills också plägat ske, borde ingripa till vederbörandes hjälp, uppstode å andra sidan frågan, hur långt samhället därvid borde gå. Med den omfattning varmed och de förhållanden varunder arbeten numera ofta anordnades i fängelserna, kunde därvid ofta talas om liknande yrkesfara för fångar som i motsvarande fria yrken. Det låge då nära till hands att med hänsyn till rätten till ersättning för olycksfall i arbete nära likställa fångar med arbetare i fria yrken, med de inskränkningar endast, som betingades av de särskilda förhållandena.

Ämbetsverken fortsatte.

Vad beträffar till frihetsstraff dömda personer samt personer, som undergå fängelse, vartill ådömda böter förvandlats — vilka samtliga hava arbetsplikt — synas giltiga skäl kunna anföras för att de i nu ifrågavarande avseende försättas i samma ställning vare sig arbetet ålagts dem av vederbörande myndighet eller de själva förskaffat sig detsamma. Med hänsyn till häktade personer ställer sig saken i viss mån annorlunda. Beträffande sådan person synes det rent av kunna ifrågasättas, huruvida ej, därest det t. ex. någon gång skulle inträffa, att han utförde samma slags arbete under strafftiden för viss arbetsgivares räkning mot avlöning som före nämnda tid, gällande olycksfallsförsäkringslag skulle vara omedelbart tillämplig. Så lär dock knappast få anses vara förhållandet. (Jfr olycksfallsförsäkringslagen 2 § andra stycket: »Såsom arbetare enligt denna lag anses ej den, som utför arbetet — — — å arbetsställe, som av honom bestämmes.») Praktiska skäl tala i allt fall för, att häktade personer, som under häktningstiden utföra arbete, i förevarande avseende likställas med dem, som undergå ådömt frihetsstraff, utan avseende å om arbetet i något särskilt fall skulle tillföra dem inkomst. Häri lär i så fall böra inläggas, att olycksfallsförsäkringslagen ej är med avseende å dem tillämplig.

Ämbetsverken framhöllo vidare, att under den ifrågasatta lagstiftningen borde inbegripas olycksfall i allt verkligt arbete, som fånge i sådan egenskap utförde, ävensom, under de förutsättningar, som angåves i olycksfallsförsäkringslagen, olycksfall på väg till eller från arbetet, när ett sådant under föreliggande förhållanden kunde anses hava inträffat. Däremot vore det ej

påkallat att införa en generell rätt till ersättning för varje olycksfall, som drabbade fånge under tiden för frihetens förlust, utan borde det i så fall bero på prövning för varje särskilt fall, huruvida och i vad mån ersättning av statsmedel skulle utgå i anledning av olycksfallet. I vissa fall, t. ex. ofta vid av annan fånge förövad misshandel, kunde förhållandena vara sådana, att ersättning av statsmedel borde utgå; i andra fall kunde det icke utan vidare sägas, att under de föreliggande förhållandena samhället borde träda emellan till fångens eller hans efterlevandes understödjande.

Det av ämbetsverken med skrivelsen överlämnade författningsförslaget innebar i huvudsak följande.

Om fånge drabbats av olycksfall i arbete, som han i sådan egenskap utfört, skulle av statsverket utgivas ersättning i enlighet med bestämmelserna i olycksfallsförsäkringslagen. Detta skulle gälla jämväl i fråga om den, som underginge tvångsarbete eller enligt domstols förordnande vore intagen å allmän uppfostringsanstalt eller på grund av barnavårdsnämnds beslut å skyddshem. Sjukpenning eller livränta skulle dock ej utgivas till den skadade under den tid han vore berövad friheten. Dock kunde, om särskilda skäl därtill förelåge, livränta eller del därav under samma tid utgivas till anhöriga, vilka, om olycksfallet medfört den skadades död, varit berättigade att erhålla dödsfallslivränta. Därest olycksfallet medfört den skadades död och den avlidne icke efterlämnat änka, änkling, barn eller adoptivbarn, som ägde rätt till livränta, skulle livränta utgå till fader eller moder eller adoptivfader eller adoptivmoder, eller om båda föräldrarna eller adoptivföräldrarna levde, till båda gemensamt, om det skäligen kunde antagas, att de, därest den skadade haft sin frihet, varit för sitt uppehälle huvudsakligen beroende av hans arbete. Livränta till efterlevande skulle utgivas först från den tidpunkt, då den avlidne, om han hade levat, skulle blivit frigiven, dock att, om särskilda skäl därtill voro, livränta eller del därav skulle kunna utgivas även för tid dessförinnan. Om livstidsfånge avled på grund av olycksfall i arbete, skulle Konungen bestämma, huruvida, från vilken tid och med vilket belopp livränta skulle utgå. Den skadades årliga arbetsförtjänst skulle beräknas i anslutning till bestämmelserna i 9 § olycksfallsförsäkringslagen med vissa av de särskilda förhållandena betingade avvikelser. Om den årliga arbetsförtjänsten överstege 1,350 kronor, skulle det överskjutande beloppet icke tagas i beräkning. Detta maximum hade föreslagits med hänsyn till den enligt då gällande förordning den 18 juni 1909 om ersättning för kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, utgående högsta livräntan. Ersättningarna skulle bestämmas av riksförsäkringsanstalten, vars beslut skulle kunna överklagas hos försäkringsrådet.

Över ämbetsverkens förslag avgåvos yttranden av styrelserna för statens tvångsarbetsanstalter samt styrelsen för statens uppfostringsanstalt å Bona, därvid endast sistnämnda styrelse hade erinringar att framställa, vilka gällde rätten till uppbärande av livränta för å uppfostringsanstalt intagen person.

Nu föreliggande förslag.

Förslagets huvudgrunder.

I sin skrivelse den 24 mars 1937 har *riksförsäkringsanstalten* anfört bland annat följande.

Anledningen till att Kungl. Maj:t ej fann skäl bifalla fångvårdsstyrelsens och riksförsäkringsanstaltens förslag 1923 rörande olycksfallsersättning till fångar m. fl. torde väl sannolikt hava varit det vid denna tid ringa antalet ersättningsfall. Enligt uppgift skulle under åren 1916—1923 inträffat endast 12 olycksfall, vilka föranlett ersättning. Numera har antalet fall ej oväsentligt ökats. Under åren 1934—1936 har Kungl. Maj:t fattat beslut i sammanlagt 26 fall, därav ett dock avsett en tvångsarbetare.

Även om antalet hithörande fall ännu ej är särdeles stort, föranleder dock den nuvarande ordningen ett ej obetydligt arbete. Fångvårdsstyrelsen och riksförsäkringsanstalten hava att i varje fall avgiva utförliga utlåtanden till Kungl. Maj:t, ärendena skola föredragas i statsrådsberedning och konselj, expeditioner uppsättas m. m. Givetvis äro dessa ärenden icke av den betydelse, att Kungl. Maj:t bör belastas med desamma. Då riksförsäkringsanstalten har att besluta i de för statsverket ekonomiskt mera betydelsefulla ärendena rörande ersättning vid kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, torde hinder ej böra möta att åt anstalten överlåta beslutanderätten även i nu ifrågavarande ärenden.

Ett viktigt skäl att utfärda en författning i ämnet är dessutom, att den nuvarande ordningen föranleder en icke oväsentlig tidsutdräkt med ersättningens utgivande, vilket i vissa fall kan föranleda svårigheter för den skadade.

Fråga uppstår då till en början, om bestämmelserna rörande ersättning till fångar och dylika böra intagas i samma författning som motsvarande bestämmelser rörande arbetshem m. m. Enligt riksförsäkringsanstaltens mening är det lämpligast med särskilda författningar, enär i vissa avseenden olika stadganden äro erforderliga. Därtill kommer, att det måhända kan anses mindre tilltalande att sammanföra bestämmelser rörande straffade och dylika med sådana beträffande personer, som mera av sociala skäl ålagts arbete.

Beträffande frågan, vilka kategorier av fångar skulle kunna berättigas att åtnjuta ersättning för olycksfall, har riksförsäkringsanstalten åberopat ämbetsverkens år 1923 härutinnan gjorda uttalande, varjämte anstalten framhållit, att med fånge torde böra likställas den, som vore intagen å interneringsanstalt för återfallsförbrytare eller vårdanstalt för förminskat tillräkneliga förbrytare.

Anstaltens förslag innebär, att av statsmedel ersättning skall utgivas för olycksfallsskada eller yrkessjukdom, som drabbar någon, vilken undergår frihetsstraff eller hålles häktad eller är intagen i interneringsanstalt för återfallsförbrytare eller vårdanstalt för förminskat tillräkneliga förbrytare. I avseende å ersättningen skola, med vissa angivna undantag, olycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkringslagarna i tillämpliga delar lända till efterrättelse, och bestämmandet av ersättningen skall tillkomma riksförsäkringsanstalten.

Dessa förslagets huvudgrunder hava i de avgivna yttrandena tillstyrkts eller lämnats utan erinran. *Fångvårdsstyrelsen* har framhållit, att å fång-

vårdsanstalterna även funnes intagna s. k. straffriförklarade, d. v. s. personer, som begått brott men på grund av sin sinnesbeskaffenhet förklarats fria från ansvar. I avbidan på plats å sinnessjukhus förvarades de straffriförklarade å fångvårdens sinnessjukavdelningar, där åtskilliga av dem sysselsattes med arbete. Även om detta arbete ofta vore av enklare beskaffenhet, förelåge viss risk för olycksfall; antalet straffriförklarade vore också jämförelsevis stort, för närvarande omkring 170. Ehuru enligt styrelsens mening många skäl talade för att låta den föreslagna förordningen omfatta även de straffriförklarade, varigenom densamma praktiskt taget skulle bliva tillämplig å alla å fångvårdsanstalterna intagna personer, vore en dylik utvidgning av tillämplighetsområdet måhända icke lämplig, så länge exempelvis patienterna å sinnessjukhusen icke tillerkänts rätt till ersättning.

Departementschefen.

Såsom av den tidigare redogörelsen framgår, skulle ett genomförande av riksförsäkringsanstaltens förslag i huvudsak endast innebära, att redan praktiskt tillämpad ordning bleve lagfäst samt att Kungl. Maj:t bleve befriad från behandlingen av vissa ärenden av mycket ringa betydelse för det allmänna. Förslaget bygger på samma grunder som det tidigare av mig i princip förordade förslaget rörande olycksfallsersättning åt tvångsarbetare m. fl. Anledning synes icke heller föreligga att i nu förevarande hänseende göra någon väsentligare skillnad mellan tvångsarbetare m. fl. samt fångar och med dem likställda. Å andra sidan är jag med riksförsäkringsanstalten ense om lämpligheten av att i skilda författningar behandla frågan om olycksfallsersättning åt dessa olika kategorier omhändertagna.

Vad angår de personer, vilka omfattas av det nu till behandling upptagna förslaget, finner jag detta väl avvägt. I likhet med fångvårdsstyrelsen anser jag sålunda icke lämpligt att i detta sammanhang medtaga de s. k. straffriförklarade. Att en otillräknelig person begått en eljest straffbelagd handling bör ej för honom medföra fördelar, vilka icke komma övriga å sinnessjukvårdsanstalter intagna till del.

Med hänsyn till det anförda har jag ansett riksförsäkringsanstaltens nu förevarande förslag vara ägnat att läggas till grund för lagstiftning i ämnet. Vid den med ledning av de avgivna yttrandena verkställda granskning, som förslaget undergått inom socialdepartementet, hava emellertid jämkningar i vissa detaljer befunnits erforderliga. I den mån dessa detaljändringar äga motsvarighet i det av mig tidigare i dag förordade författningsförslaget, torde jag icke behöva närmare motivera desamma, då jag nu övergår att var för sig behandla de olika paragraferna i departementsförslaget.

Förslagets särskilda bestämmelser.

1 §.

Sedan *riksförsäkringsanstalten* erinrat om, att enligt Kungl. Maj:ts beslut den 23 januari 1925 möjlighet till ersättning syntes föreligga även där olycksfallet icke inträffat i arbete, har anstalten anfört följande.

Anstalten anser emellertid övervägande skäl tala för, att den rätt till ersättning, som här avses att i författningsväg reglera, lämpligen bör, i likhet med vad som föreslagits beträffande de personer, som på grund av föreläggande intagits å arbetshem m. fl. anstalter, begränsas till vad som inrymmes under *olycksfall i arbete*. Det torde nämligen i allt fall även här vara de under arbetet inträffande eller av arbetet härflytande olycksfallen, som i främsta rummet påkalla åtgärder i nu ifrågavarande avseende.

Rörande häktad person, som icke är pliktig utföra arbete och oftast icke heller utfört något arbete, skulle visserligen med den härförut föreslagna begränsningen hans rätt till ersättning vid olycksfall under häktningstiden sannolikt bli ganska inskränkt. Även beträffande den, som undergår frihetsstraff, måste en del fall kunna ifrågakomma, då riksförsäkringsanstalten ej skulle kunna tillerkänna ersättning för olycksfall i arbete. För dylika fall — vilka, med hänsyn till de olika förutsättningarna för vederbörandes vistelse, här kunna bli oftare förekommande än i fråga om förut avsedda personer å arbetshem m. m. — torde vara tillfyllest, att Kungl. Maj:t inrymmes befogenhet att efter prövning av omständigheterna i varje särskilt fall tillerkänna ersättning.

I de avgivna yttrandena hava ett par erinringar riktats mot avfattningen av 1 § i riksförsäkringsanstaltens förslag. Beträffande vad *försäkringsrådet* anfört i denna del hänvisar jag till specialmotiveringen till 1 § i det tidigare i dag av mig anmälda författningsförslaget. *Fångvårdsstyrelsen* har påpekat, att då lagen den 18 juni 1937 om förvaring och internering i säkerhetsanstalt jämlikt Konungens förordnande komme att träda i kraft, borde 1 § andra stycket i den nu ifrågavarande av riksförsäkringsanstalten föreslagna förordningen erhålla följande lydelse: »Vad ovan stadgats gäller även den som är intagen i säkerhetsanstalt.»

Departementschefen.

Det har synts mig lämpligt att avfatta 1 § i nu förevarande departementsförslag i nära överensstämmelse med 1 § i det av mig tidigare i dag anmälda. Sålunda har icke heller i fråga om fångar och med dem likställda såsom förutsättning för rätt till olycksfallsersättning angivits, att olycksfallet inträffat i arbete utan endast att det drabbat den skadade under vistelsen å fångvårdsanstalten eller vid sådan färd till eller från densamma, som föranledes av och står i omedelbart samband med straffverkställigheten, intagningen eller häktningen. Vissa undantagsbestämmelser hava emellertid upptagits i 6 §.

I departementsförslaget har beaktats, att genom lagen om förvaring och internering i säkerhetsanstalt nuvarande vårdanstalter för förminskat tillräkneliga förbrytare och interneringsanstalter för återfallsförbrytare komma att ersättas med säkerhetsanstalter. Intill dess så har skett bör enligt särskild övergångsbestämmelse gälla, att vad i förordningen sägs om säkerhetsanstalt skall avse vårdanstalt för förminskat tillräkneliga förbrytare och interneringsanstalt för återfallsförbrytare.

2 §.

Beträffande 2 § i sitt förslag har *riksförsäkringsanstalten* anfört följande.

Sjukpenning och livränta till den skadade bör givetvis ej utgivas under den tid han efter olycksfallet fortfarande är berövad friheten. Detsamma

synes böra gälla även för tid, då den skadade efter skedd frigivning ånyo undergår frihetsstraff eller hålles häktad. Ej heller synes det skäligt att ersättning av statsmedel skall utgå till dem, som enligt förslaget till förordning om ersättning i vissa fall till personer, som äro intagna å arbetshem m. fl., ej äga uppbära sjukpenning eller livränta. Däremot bör, där särskilda skäl därtill äro, i ifrågavarande fall livränta eller del därav kunna utgivas till sådan anhörig till den skadade, som, i händelse olycksfallet medfört den skadades död, varit berättigad till livränta.

Att utsträcka förbudet mot uppbärande av ersättning längre, t. ex. till sådana, som äro intagna å allmän sjukvårdsinrättning eller å fattigvårdsinrättning av annan anledning än som i nyssnämnda förslag till förordning angives, synes ej böra ske. I sådana fall föreligger i allmänhet ej självförvållad anledning till omhändertagandet på samma sätt, som enligt berörda förslag till förordning. Därtill kommer, att det för riksförsäkringsanstalten ofta ej är möjligt att få kännedom om, att en livräntetagare för en kortare tid är intagen t. ex. å sjukvårdsinrättning.

I yttrandena har *fångvårdsstyrelsen* ansett vad i 2 § andra stycket sägs om att den skadade är berövad friheten böra kompletteras med en hänvisning till 1 §. Däremot borde hänvisningen till förordningen om ersättning i vissa fall till personer, som äro intagna i arbetshem m. fl., såvitt möjligt undvikas. Styrelsen har på grund av det anförda föreslagit, att stycket måtte erhålla följande lydelse:

Sjukpenning eller livränta utgives ej till den skadade under den tid han på sätt i 1 § sägs är berövad friheten och ej heller under den tid, då den skadade på grund av föreläggande enligt 71 § lagen om fattigvården eller 72 § lagen om samhällets barnavård utför honom å fattigvårdsanstalt, arbetshem eller eljest ålagt arbete eller är intagen å allmän uppfostringsanstalt eller å allmän tvångsarbetsanstalt eller å alkoholistanstalt, vilken åtnjuter statsunderstöd.

Departementschefen.

Under beaktande av vad fångvårdsstyrelsen sålunda anfört har 2 § i departementsförslaget erhållit en avfattning, som i fråga om terminologien nära ansluter sig till 1 och 2 §§ i det tidigare i dag anmälda författningsförslaget.

3 § i riksförsäkringsanstaltens förslag.

I fråga om 3 § i *riksförsäkringsanstaltens* förslag, vilken paragraf saknar motsvarighet i förslaget rörande vissa arbetsskyldiga m. fl., har anstalten framhållit, att, då någon skadats till döds genom olycksfall, livränta till efterlevande borde utgivas först från den tidpunkt, då den avlidne, om han levat, skulle blivit frigiven. Det kunde ju här vara fråga om en mycket lång strafftid, under vilken de anhöriga, om den skadade levat, som regel ej kunnat påräkna något understöd av honom. Omständigheterna kunde emellertid föranleda till att livränta tidigare tillerkändes anhöriga, varför en bestämmelse därom syntes böra intagas. Därest livstidsfånge avlede, syntes det i enlighet med 1923 års förslag böra ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma huruvida, från vilken tid och med vilket belopp livränta skulle utgå.

Erinringar emot riksförsäkringsanstaltens förslag i denna del hava gjorts i ett par av yttrandena. Sålunda har *fångvårdsstyrelsen* funnit mindre lämpligt föreskriva, att livränta till efterlevande skulle utgivas först från den tidpunkt, då den avlidne, om han levat, skulle blivit frigiven. I ett stort antal fall, särskilt vid långvariga frihetsstraff, bleve straffet av nåd avkortat eller beviljades villkorlig frigivning. Dagen för frigivningen kunde således icke ens i fråga om vanligt frihetsstraff sägas vara på förhand bestämd. Beträffande häktad samt den som dömts till ungdomsfängelse, förvaring eller internering, förelåge, enär strafftiden, respektive vistelsetiden å anstalt, i dessa fall vore obestämd, ingen möjlighet att fixera viss tidpunkt, då vederbörande skulle blivit frigiven. Med hänsyn härtill, och då fånges efterlevande så gott som alltid befunne sig i brydsamma ekonomiska omständigheter, syntes starka skäl tala för ett generellt stadgande av innebörd att livränta, som utginge till efterlevande, skulle utgivas från dagen för dödsfallet eller näst efter dödsfallet. *Försäkringsrådet* har, med hänsyn till att livränta efter avliden livstidsfånge ytterst sällan torde ifrågakomma, ansett andra stycket i riksförsäkringsanstaltens förslag böra utgå.

Departementschefen.

Den förut av mig förordade regeln, att livränta till fånge eller med honom likställd icke skall utgå förrän han blivit frigiven, synes visserligen, teoretiskt sett, böra leda till, att vid dödsfall livränta till efterlevande icke skall utgå före den tid, då den döde, om han levat, skulle blivit frigiven. Såsom fångvårdsstyrelsen erinrat, är det emellertid i de fall, för vilka ett stadgande härom skulle vara av någon större betydelse, omöjligt att exakt angiva denna tid. Då för övrigt måste antagas, att ett dylikt stadgande ytterst sällan skulle bliva tillämpligt, saknar departementsförslaget motsvarighet till 3 § i riksförsäkringsanstaltens förslag. Jämlikt 1 § andra stycket i departementsförslaget och 7 § olycksfallsförsäkringslagen skall alltså, där olycksfallet medfört döden, livränta till efterlevande utgå från dödsfallet. Jag vill erinra, att ur statsfinansiell synpunkt en sådan livränta i viss mån uppväges av att staten icke längre åsamkas kostnader för vederbörandes förvaring.

3 och 4 §§.

Dessa paragrafer i departementsförslaget överensstämma med motsvarande paragrafer i författningsförslaget rörande tvångsarbetare m. fl.

5 §.

Någon motsvarighet till 5 § i förslaget rörande tvångsarbetare m. fl. har med hänsyn till föreliggande förhållanden icke ansetts erforderlig. I stället motsvarar 5 § i nu förevarande förslag 6 § i förslaget rörande tvångsarbetare m. fl. I enlighet med vad *fångvårdsstyrelsen* i sitt yttrande beträffande 6 § i riksförsäkringsanstaltens förslag hemställt har uttryckligen angivits, att anmälningsskyldigheten skall åligga styresmannen vid vederbörande fångvårdsanstalt.

6—8 §§.

Dessa paragrafer motsvara 7, 9 och 10 §§ i författningsförslaget rörande tvångsarbetare m. fl.

Någon motsvarighet till 8 § i nämnda förslag har icke ansetts erforderlig, då fångar och med dem i nu förevarande hänseende likställda aldrig torde vara att direkt hänföra under olycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkringslagarna.

Rubriken.

Denna har avfattats i nära överensstämmelse med förslaget rörande tvångsarbetare m. fl.

Övergångsbestämmelserna.

Jag vill förorda, att den nu ifrågavarande förordningen skall, liksom den ifrågasatta förordningen rörande tvångsarbetare m. fl., träda i kraft den 1 1 juli 1938. Då redan tidigare i administrativ ordning beslutats ersättning enligt i huvudsak de grunder, som nu föreslås skola bliva lagfästa, torde det vara överflödigt att, såsom skett i förslaget rörande tvångsarbetare m. fl., bemyndiga Kungl. Maj:t att i särskilda fall besluta om tillämpning av nu ifrågavarande förordning å olycksfall som inträffat eller sjukdom som yppats före förordningens ikraftträdande.

Rörande den sist i departementsförslaget upptagna övergångsbestämmelsen hänvisar jag till vad jag om densamma anfört vid behandlingen av 1 §.

Ersättningarnas bestridande.

I de fall, då Kungl. Maj:t hittills beviljat olycksfallsersättning åt fångar och tvångsarbetare, har denna anvisats att utgå, vad angår fångar från förslagsanslaget till fångvårdsstyrelsen och fångvårdsstaten: Omkostnader, samt i fråga om tvångsarbetare från vederbörande anslagspost i omkostnadsstaten för tvångsarbetsanstalt, där den skadade varit intagen.

Riksförsäkringsanstalten har nu föreslagit, att ersättningarna enligt båda de ifrågasatta förordningarna finge utbetalas av anstalten samt utgå från det under elfte huvudtiteln uppförda förslagsanslaget till bestridande av statsverket åliggande av andra medel ej utgående ersättningar i anledning av olycksfall i arbete. Att ersättningarna utbetalades av anstalten syntes lämpligast, bland annat med hänsyn till att anstalten skulle besluta om vård och behandling för tiden efter frigivningen samt om proteser och dylikt.

Vad riksförsäkringsanstalten sålunda föreslagit har i *yttrandena* lämnats utan erinran.

Departementschefen.

Om ett olycksfall medfört sjukdom, som förorsakat förlust eller nedsättning av arbetsförmågan, skall enligt 6 § olycksfallsförsäkringslagen, så länge sjukdomen varar, till den skadade i ersättning utgivas erforderlig läkarvård jämte läkemedel och andra till arbetsförmågans höjande eller eljest till lindrande

av menliga följder av olycksfallet nödiga hjälpmedel, såsom särskilda kryckor, enklare konstgjorda lemmar, glasögon och dylikt. Då denna bestämmelse skall tillämpas i fråga om en skadad, som äger rätt till ersättning enligt någon av de båda nu föreslagna förordningarna och vistas å en statsanstalt, synes det naturliga vara, att genom anstaltens försorg och på dess bekostnad beredes den skadade vård och behandling i samma utsträckning, som eljest kommer sjuka å anstalten kostnadsfritt till del. Däremot torde det vara lämpligt, att övriga ersättningar enligt de båda förordningarna utbetalas av riksförsäkringsanstalten från det å riksstatens elfte huvudtitel uppförda förslagsanslaget till bestridande av statsverket åliggande, av andra medel ej utgående ersättningar i anledning av olycksfall i arbete. Närmare bestämmelser härom lärer böra ankomma på Konungen eller efter Konungens bemyndigande på försäkringsrådet eller riksförsäkringsanstalten att utfärda.

Vad angår ersättningar, som redan tidigare av Kungl. Maj:t beviljats fångar och tvångsarbetare, vill jag för vinnande av enhetlighet förorda, att även dessa ersättningar från ingången av nästkommande budgetår utgivas av riksförsäkringsanstalten av nämnda under elfte huvudtiteln uppförda förslagsanslag. Sammanlagda beloppet av berörda ersättningar belöpte sig under år 1936 till i runt tal 1,300 kronor.

Departementschefens hemställan.

Föredragande departementschefen hemställer härefter, att Kungl. Maj:t måtte genom proposition föreslå riksdagen att antaga förutnämnda inom socialdepartementet utarbetade förslag till *förordning om olycksfalls- och yrkessjukdomsersättning åt tvångsarbetare m. fl.* samt *förordning om olycksfalls- och yrkessjukdomsersättning åt fångar m. fl.*

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Nils-Sture Lindqvist.

Bilaga.

Förslag
till
Förordning

om ersättning i vissa fall till personer, som äro intagna å arbetshem, m. fl. i anledning av skada till följd av olycksfall i arbete eller yrkessjukdom.

1 §.

Där någon under tid, varunder han på grund av föreläggande enligt 71 § i lagen om fattigvården eller 72 § i lagen om samhällets barnavård utför honom å fattigvårdsanstalt, arbetshem eller eljest ålagt arbete, eller någon som är intagen å allmän uppfostringsanstalt eller å allmän tvångsarbetsanstalt eller å alkoholistanstalt, vilken åtnjuter statsunderstöd, drabbas av olycksfall i arbete eller ådrager sig yrkessjukdom, som avses i lagen om försäkring för vissa yrkessjukdomar, skall ersättning utgivas av statsmedel. I avseende å dylik ersättning skola, där ej här nedan annorledes stadgas, lagen om försäkring för olycksfall i arbete samt lagen om försäkring för vissa yrkessjukdomar i tillämpliga delar lända till efterrättelse. Ersättningen bestämmes av riksförsäkringsanstalten.

Föreligger skäl till utgivande av ersättning i anledning av olycksfall, som ej avses i första stycket, beslutar Konungen om ersättning.

2 §.

Den skadade är skyldig att underkasta sig vård eller föreskrift av läkare, som vederbörande föreståndare för anstalt eller arbetshem eller fattigvårdsstyrelse eller barnavårdsnämnd eller riksförsäkringsanstalten må tillkalla.

Sjukpenning eller livränta utgives ej till den skadade under den tid, han av anledning, som i 1 § avses, är intagen å fattigvårdsanstalt eller arbetshem, eller är intagen å allmän uppfostringsanstalt eller å allmän tvångsarbetsanstalt eller å alkoholistanstalt, som där nämnts, eller undergår frihetsstraff eller hålles häktad.

Därest särskilda skäl därtill äro, må dock så mycket av livränta, som belöper å nämnda tid, eller del därav i stället utgivas till sådan anhörig till den skadade, som, för den händelse olycksfallet eller sjukdomen medfört dennes död, varit berättigad att i anledning av dödsfallet erhålla livränta.

3 §.

Den skadades årliga arbetsförtjänst skall, med iakttagande i övrigt av bestämmelserna i 9 § av lagen om försäkring för olycksfall i arbete, be-

stämmas till belopp, som prövas skäligt med hänsyn till avlöningen under året närmast före olycksfallet eller sjukdomens yppande för en arbetare med samma arbetsförmåga som den skadade i det yrke han hade vid tiden för intagandet i anstalt, som ovan nämnts, eller påbörjandet av honom eljest förelagt arbete, eller om han då icke hade något yrke, med hänsyn till avlöningen under sagda år för en med honom jämförlig arbetare i allmänhet i den ort inom landet, där han senast arbetat eller haft sin verksamhet, eller om någon sådan ort icke kan påvisas, i den ort där olycksfallet inträffat eller sjukdomen yppats.

Överstiger den årliga arbetsförtjänsten 1,764 kronor, skall det överskjutande beloppet icke tagas i beräkning.

4 §.

Är den skadade berättigad att vid skada till följd av olycksfall i arbete eller yrkessjukdom av statsmedel erhålla avlöning, pension eller annan ersättning, som icke avses i denna förordning men som helt eller delvis utgör understöd på grund av olycksfallet, eller skall sådant understöd utgå från kassa eller pensionsinrättning, som understödes med statsmedel, skall i fråga om avdrag från ersättningen enligt denna förordning i tillämpliga delar gälla vad i 11 § av lagen om försäkring för olycksfall i arbete stadgas angående avdrag för understöd, som av arbetsgivare utgives eller bekostas.

5 §.

Varder någon, som äger rätt till ersättning enligt denna förordning, skadad till följd av olycksfall i arbetet eller ådrager han sig yrkessjukdom, skall föreståndaren för anstalten ofördröjligen härom underrättas. Skadas den, som utför honom förelagt arbete utanför anstalt eller ådrager han sig yrkessjukdom, skall underrättelse lämnas vederbörande fattigvårdsstyrelse eller barnavårdsnämnd.

6 §.

Där olycksfallet eller sjukdomen medfört eller skäligen kan antagas medföra påföljd, som föranleder ersättning enligt denna förordning, skall ofördröjligen av föreståndare för anstalt, som ovan nämnts, eller av vederbörande fattigvårdsstyrelse eller barnavårdsnämnd skriftlig anmälan om olycksfallet eller sjukdomen göras hos riksförsäkringsanstalten. Närmare bestämmelser rörande sådan anmälan meddelas av Konungen.

7 §.

Vad i 25 § i lagen om försäkring för olycksfall i arbete stadgas rörande nedsättning i där angivna fall av ersättning skall i tillämpliga delar gälla. Därjämte må, om olycksfallet eller sjukdomen föranletts därav att den skadade begått brottslig handling eller åsidosatt gällande föreskrifter för ordningens uppehållande, ersättningen till honom skäligen nedsättas eller ock bestämmelse meddelas, att sådan ersättning ej skall utgå.

8 §.

Ersättning enligt denna förordning utgår ej, om ersättning i anledning av olycksfallet eller yrkessjukdomen utgives enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete eller lagen om försäkring för vissa yrkessjukdomar.

9 §.

De närmare föreskrifter, som, utöver vad denna förordning innehåller, finnas erforderliga för förordningens tillämpning, meddelas av Konungen eller efter Konungens bemyndigande av försäkringsrådet eller riksförsäkringsanstalten.

Denna förordning träder i kraft den men äger ej, därest ej Konungen för särskilt fall annorlunda beslutar, tillämpning i fråga om olycksfall som inträffat eller sjukdom som yppats före nämnda dag.

Förslag
till
Förordning
om ersättning till fånge eller häktad person m. fl. för skada i anledning av olycksfall i arbete eller yrkessjukdom.

1 §.

Drabbas någon, som undergår frihetsstraff eller hålles häktad, under den tid han sålunda är friheten förlustig, av olycksfall i arbete eller ådrager han sig yrkessjukdom, som avses i lagen om försäkring för vissa yrkessjukdomar, skall ersättning utgivas av statsmedel. I avseende å dylik ersättning skola, där ej här nedan annorledes stadgas, lagen om försäkring för olycksfall i arbete samt nämnda lag om försäkring för vissa yrkessjukdomar i tillämpliga delar lända till efterrättelse. Ersättningen bestämmes av riksförsäkringsanstalten.

Vad ovan stadgats gäller även den, som är intagen i interneringsanstalt för återfallsförbrytare eller vårdanstalt för förminskat tillräkneliga förbrytare.

Föreligger skäl till utgivande av ersättning i anledning av olycksfall, som ej avses i första stycket, beslutar Konungen om ersättning.

2 §.

Den skadade är skyldig att underkasta sig vård eller föreskrift av läkare, som vederbörande fångvårdsmyndighet eller, efter det han blivit frigiven, riksförsäkringsanstalten må tillkalla.

Sjukpenning eller livränta utgives ej till den skadade under den tid han är berövad friheten och ej heller under tid, då den skadade enligt 2 § i förordningen den ..... om ersättning i vissa fall till personer, som äro intagna å arbetshem, m. fl. i anledning av skada till följd av olycksfall i arbete eller yrkessjukdom ej äger uppbära sjukpenning eller livränta enligt samma förordning.

Därest särskilda skäl därtill äro, må dock så mycket av livränta, som belöper å nämnda tid, eller del därav i stället utgivas till sådan anhörig till den skadade som, för den händelse olycksfallet eller sjukdomen medfört dennes död, varit berättigade att i anledning av dödsfallet erhålla livränta.

3 §.

Livränta, som utgår till efterlevande, utgives först från den tidpunkt, då den avlidne, om han hade levat, skulle blivit frigiven, dock att, om sär-

skilda skäl därtill äro, livränta eller del därav må kunna utgivas även för tid dessförinnan.

Där någon, som undergår frihetsstraff på livstid, avlider på grund av olycksfall i arbete eller yrkessjukdom, bestämmer Konungen, huruvida, från vilken tid och med vilket belopp livränta skall utgå.

4 §.

Den skadades årliga arbetsförtjänst skall, med iakttagande i övrigt av bestämmelserna i 9 § av lagen om försäkring för olycksfall i arbete, bestämmas till belopp, som prövas skäligt med hänsyn till avlöningen under året närmast före olycksfallet eller sjukdomens yppande för en arbetare med samma arbetsförmåga som den skadade i det yrke, han hade vid tiden för frihetens förlust, eller om han då icke hade något yrke, med hänsyn till avlöningen under sagda år för en med honom jämförlig arbetare i allmänhet i den ort inom landet, där han senast arbetat eller haft sin verksamhet, eller om någon sådan ort icke kan påvisas, i den ort där olycksfallet inträffade eller sjukdomen yppades.

Överstiger den årliga arbetsförtjänsten 1,764 kronor, skall det överskjutande beloppet icke tagas i beräkning.

5 §.

Är den skadade berättigad att vid skada till följd av olycksfall eller yrkessjukdom av statsmedel erhålla avlöning, pension eller annan ersättning, som icke avses i denna förordning, men som helt eller delvis utgör understöd på grund av olycksfallet, eller skall sådant understöd utgå från kassa eller pensionsinrättning, som understödes med statsmedel, skall i fråga om avdrag från ersättningen enligt denna förordning i tillämpliga delar gälla vad i 11 § av lagen om försäkring för olycksfall i arbete stadgas angående avdrag för understöd, som av arbetsgivare utgives eller bekostas.

6 §.

Där olycksfallet eller sjukdomen medfört eller skäligen kan antagas medföra påföljd, som föranleder ersättning enligt denna förordning, skall, så snart ske kan, av vederbörande myndighet skriftlig anmälan om olycksfallet eller sjukdomen göras hos riksförsäkringsanstalten. Närmare bestämmelser rörande sådan anmälan meddelas av Konungen.

7 §.

Vad i 25 § i lagen om försäkring för olycksfall i arbete stadgas rörande nedsättning i där angivna fall av ersättning, skall i tillämpliga delar gälla. Därjämte må, om olycksfallet eller sjukdomen föranletts därav att den skadade begått brottslig handling eller åsidosatt gällande föreskrifter för ordningens uppehållande, ersättningen till honom skäligen nedsättas eller ock bestämmelse meddelas, att sådan ersättning ej skall utgå.

8 §.

De närmare föreskrifter, som, utöver vad denna förordning innehåller, finnas erforderliga för förordningens tillämpning, meddelas av Konungen eller efter Konungens bemyndigande av försäkringsrådet eller riksförsäkringsanstalten.

Denna förordning träder i kraft den ..... men äger ej tillämpning i fråga om olycksfall, som inträffat eller sjukdom som yppats före nämnda dag.